

Síťování služeb pro děti a jejich rodiny

Analýza místní sítě služeb a návrh její optimální podoby

Pardubický kraj

ORP Pardubice

Lokální síťařky: *Bc. Helena Bláhová, Mgr. Anita Stanislavová*

zpracováno k: 09/2018

Klíčová aktivita 1 – Podpora a rozvoj služeb v oblasti SPOD

Podaktivita 1.1: Podpora síťování služeb na lokální úrovni

Projekt Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí

Ministerstvo práce a sociálních věcí

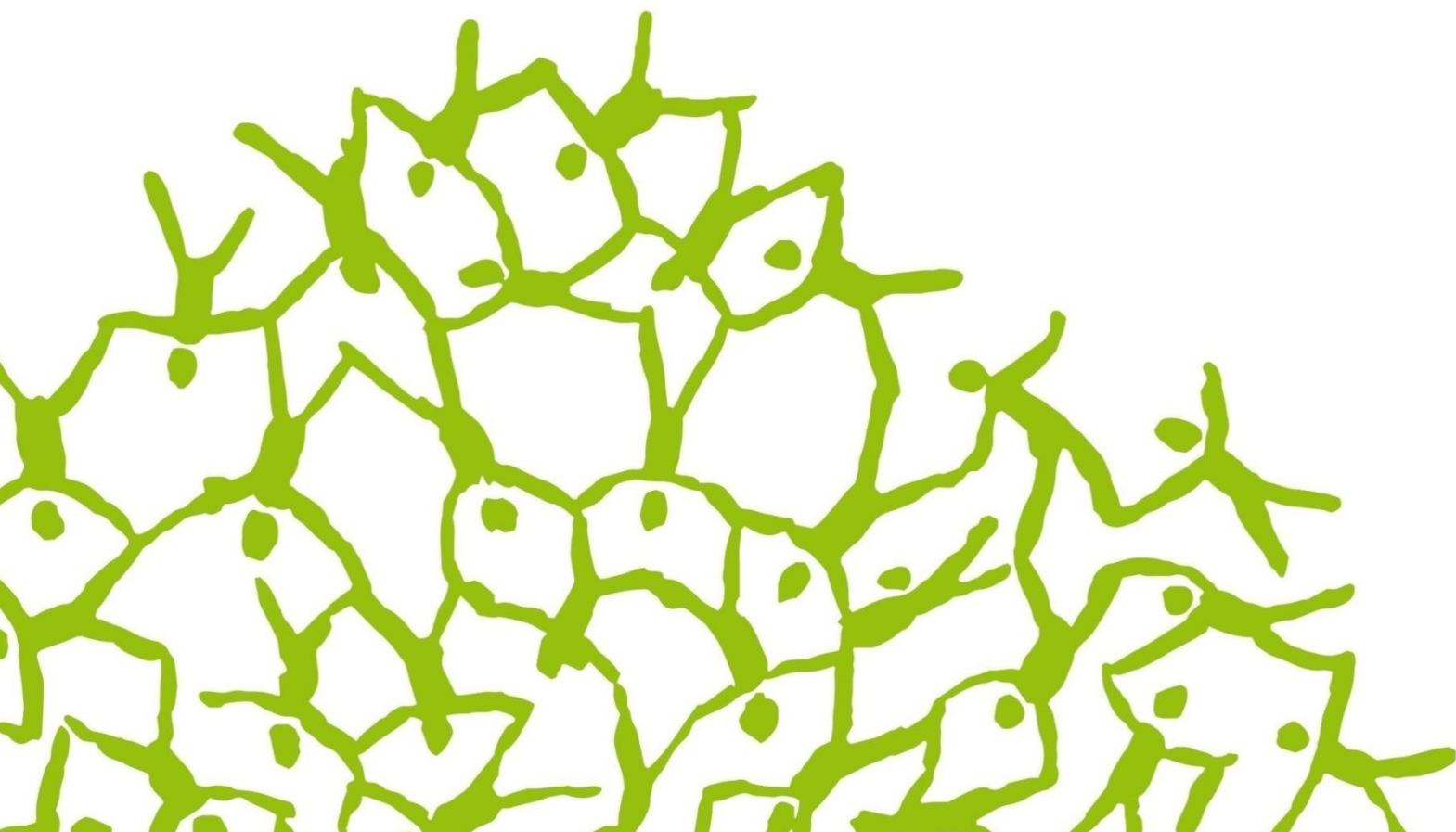
Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PRÁVO NA DĚTSTVÍ

Obsah

Úvodní slovo	2
O projektu <i>Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí</i>	3
Síťování v ORP Pardubice	5
Potřeby dítěte (a jeho rodiny) a úrovně podpory	8
Optimální a reálná síť služeb reagující na potřeby dětí (a jejich rodin) na úrovni obcí s rozšířenou působností	10
Analýza reálné sítě služeb a návrh její optimální podoby v ORP Pardubice	13
Modely spolupráce aktérů sítě	20
Spolupráce aktérů sítě v ORP Pardubice	22
Doporučení pro rozvoj sítě v ORP Pardubice	25
Závěrem	27
Použité zdroje	28
Potřebujete více informací?	28
Příloha – popis rolí aktérů sítě	29

„... pokud na sebe jednotlivé služby navazují a jsou vzájemně koordinovány, je možné potřeby dítěte a rodiny naplnit lépe, než pokud je spolupráce omezena rezortním dělením kompetencí, zejména pokud jde o metodické řízení, financování a zacílení služeb. Propojování služeb se zároveň neobejde bez osoby – koordinátora.“

Úvodní slovo

Vážené kolegyně a kolegové,

analýza místní sítě služeb a návrh její optimální podoby je souhrnným výstupem dlouhodobého procesu síťování služeb na území obcí s rozšířenou působností. Podpora síťování je součástí projektu Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí, který je od roku 2016 realizován Ministerstvem práce a sociálních věcí.¹

Tento materiál je určen všem aktérům místních sítí služeb pro děti a jejich rodiny, a to nejen sociálním pracovníkům, ale také např. zástupcům samosprávy, učitelům, psychologům, zástupcům policie a dalším. Jedná se o ucelený dokument souhrnně popisující místní síť služeb pro děti a jejich rodiny na daném území včetně doporučení pro její optimalizaci a rozvoj tak, aby reagovala na potřeby dětí a rodin.

Proč je důležité síťovat

*Síťování služeb vnímáme jako **nástroj zvýšení efektivity cílené práce s klientem – dítětem a jeho rodinou**. Vychází z předpokladu, že pokud na sebe jednotlivé služby navazují a jsou vzájemně koordinovány, je možné potřeby dítěte a rodiny naplnit lépe, než když je spolupráce omezena rezortním dělením kompetencí, zejména pokud jde o metodické řízení, financování a zacílení služeb. Propojování služeb se zároveň neobejde bez osoby koordinátora (v tomto projektu se jednalo o **lokální a krajské síťáře a síťáře**).*

Síťování služeb je dynamický a nikdy nekončící proces směřující k naplnění potřeb dětí a rodin žijících v dané lokalitě. Aby bylo síťování co nejúčelnější a šité na míru lokalitě, je třeba nejprve zmapovat stávající síť – tedy místní aktéry a jejich potřeby směrem k fungování sítě a to, jakým způsobem spolupracují. Proto lokální síťáři (na úrovni obcí s rozšířenou působností – ORP) a krajské síťáři (na úrovni krajů) důkladně mapovali terén a na základě zjištění pracovali společně s aktéry na tématech, která se ukázala jako významná pro rozvoj sítě, místní spolupráce apod. Shrnutí činnosti lokálního síťáře ve vaší lokalitě naleznete níže.

*V návrhové části dokumentu najdete definici **optimální sítě služeb**, kterou jsme zpracovali v souladu se základními principy transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny, vyplývající z Národní strategie ochrany práv dětí. Jedná se zejména o „návrat k dítěti“ – dítě v centru, sladění cílů práce s dítětem a rodinou, respekt k dítěti, zapojení dítěte a jeho rodiny do řešení situace a další. Optimální síť je tedy teoretickým schématem, jehož optikou je možné místní síť nahlédnout.*

***Místní síť služeb a návrh její optimální podoby** pro území obcí s rozšířenou působností zapojených do projektu je shrnujícím výstupem práce síťářů a síťárek na základě zmapovaných potřeb. Vzhledem k tomu, že se jedná o zjištěný obraz sítě, používáme pro ni dále označení **reálná síť**. **Reálná síť služeb v lokalitě** byla porovnávána se vzorovou, optimální sítí služeb. Je přitom zřejmé, že v každé lokalitě je síť služeb jiná, a to vzhledem k odlišným potřebám dětí a rodin, a je ovlivněna vnějšími podmínkami v lokalitě (např. personální a finanční kapacity aktérů). Všechny sítě služeb by však měly naplňovat principy transformace a **odrážet v první řadě potřeby dětí a rodin**.*

Bez vás by to nešlo

*To vše by se neobešlo bez samotného **procesu síťování**, tedy propojování místních aktérů sítě napříč rezorty, které vnímáme jako alfu a omegu spolupráce. Děkujeme proto všem místním aktérům sítě služeb za ochotu k setkávání se, zájem o spolupráci, podněty a společnou činnost na lepším fungování sítě podpory pro děti a jejich rodiny.*

*Mgr. Kristýna Jůzová Kotalová a realizační tým aktivity síťování
oddělení transformace služeb pro rodiny a děti
Ministerstvo práce a sociálních věcí*

¹ Číslo projektu CZ.3.2.63/0.0./0.0/15_017/0001687.

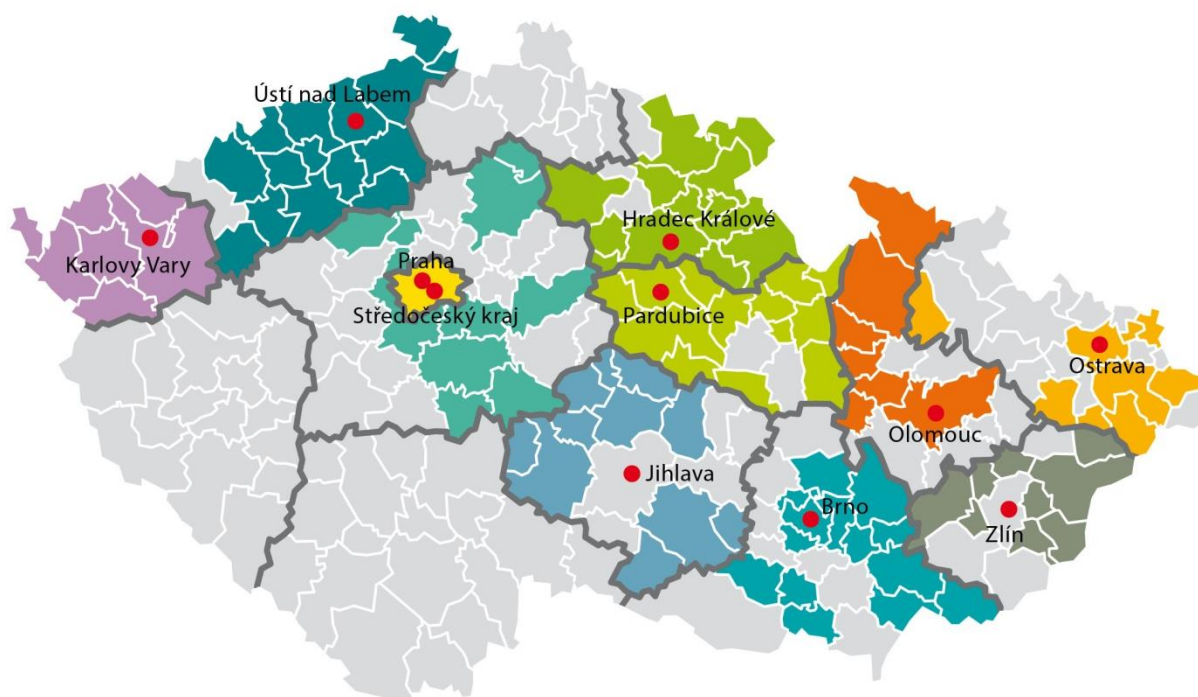
O projektu *Systemový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*

Termín realizace: 1. 1. 2016 až 30. 6. 2019, ve **12** zapojených krajích.

Projekt se zaměřuje na posílení mezirezortní a multidisciplinární **spolupráce v oblasti péče o ohrožené děti a jejich rodiny**. Cíli projektu jsou podpora orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) a dalších klíčových aktérů v oblasti síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny; vytváření, podpora a rozvoj sítí služeb na lokální, krajské a celostátní úrovni; podpora nástrojů vedoucích k nastavení, zjišťování a rozvoji kvality systému sociálně-právní ochrany, nastavení modulů celoživotního vzdělávání pracovníků OSPOD a podpora a rozvoj náhradní rodinné péče (dále jen NRP). **A proč?** Aby se nadále snižoval počet dětí, které musejí svoji rodinu opustit, a aby pro děti, jež se dostávají do systému náhradní rodinné péče, byla zajištěna co nejkvalitnější individuální péče. Více najdete na .

Podpora síťování služeb na lokální úrovni

Síťování služeb pro děti a rodiny je nejrozsáhlejší aktivitou projektu, je realizováno v 11 krajích a celkem ve 124 obcích s rozšířenou působností.

Východiska síťování

Síťování představuje „**návrat k rodině a dítěti**“, snahu podpořit vybudování pevné podpůrné sítě v bezprostřední blízkosti rodin, a to s maximálním využitím všech dostupných zdrojů. Síťování je proto spíše prací s lidmi než „vědeckým přístupem“ a dosavadní výsledky ukazují, že právě osobní kontakt síťáře s aktéry tvoří základ úspěšného rozvoje sítě podpory. Na druhou stranu síťář je kromě samotného propojování lidí také nositelem důležitých principů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny, přispívá k jejich lepšímu porozumění a zvnitřnění na úrovni lokality, a tím i k žádoucímu směřování práce s rodinami a dětmi. Síťování služeb je ze své podstaty transformací služeb na místní úrovni.

Vymezení služeb pro děti a rodiny

Z hlediska tohoto projektu jsou služby pro děti a rodiny nahlíženy optikou potřeby – jedná se o všechny děti a rodiny, které potřebují nějakou formu podpory, ať už v rovině prevence (mohou být ohrožené) nebo v rovině

intervence (již jsou ohroženy). Nejedná se tedy o služby rodinné politiky, zároveň ale ani o striktní vymezení dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen SPOD). Služby jsou zároveň vnímány zásadně nadrezortně, bez ohledu na právní formu či míru formálního ukotvení. Vymezením služeb jde především o zmapování všech dostupných zdrojů podpory na místní úrovni.

Cíle síťování služeb pro děti a rodiny

Zmapování aktérů v lokalitě: v maximálním možném rozsahu jsou zmapováni aktéři v lokalitě a jejich potřeby směrem k fungování sítě ve prospěch dětí a rodin, samotný výčet může být vůbec prvním popisem služeb pro děti a rodiny z nadrezortního hlediska a přispívá ke zvědomění rolí jednotlivých aktérů.

Zvědomění rolí jednotlivých aktérů: každý z aktérů si uvědomuje svou (i dílčí) roli v síti služeb pro děti a rodiny, tj. zná své kompetence a úkoly dané jednak zákony, jednak specifickými podmínkami v lokalitě, ale uvědomuje si také význam spolupráce s dalšími aktéry. Aktéři tak přesně znají svou vlastní roli a zároveň rozumí rolím ostatních aktérů.

Propojení aktérů v lokalitě: aktéři spolu komunikují ve smyslu případové práce, tj. ve smyslu potřeb dětí a rodin, s ohledem na zákonnou mlčenlivost a s ohledem na integritu dětí a rodin, s důrazem na působení v rovině prevence.

Implementace základních principů transformace do síťování, a tedy i činnosti jednotlivých aktérů: síťování lze vnímat jako aktivizaci terénu, která by se měla odvíjet od **základních principů transformace:**

- participace dítěte, respekt k dítěti
- potřeba vývoje, otevřené budoucnosti, perspektivy
- zdravé prostředí
- jistota, stabilita, bezpečí
- zapojení celé rodiny.

Co je síť služeb pro děti a jejich rodiny?

Síť služeb pro děti a jejich rodiny (dále jen síť) je soubor institucí, organizací a dalších subjektů, které na určitém geograficky vymezeném území (obec, město, obec s rozšířenou působností – dále jen ORP, region, kraj) svou činností ovlivňují situaci ohrožených dětí a rodin, ať už formálně na základě pravomoci vyplývající z legislativy, nebo neformálně, svým společenským posláním. **Základním principem fungování sítě je partnerství, mezioborová spolupráce a případné překonávání bariér, které spolupráci brání.**

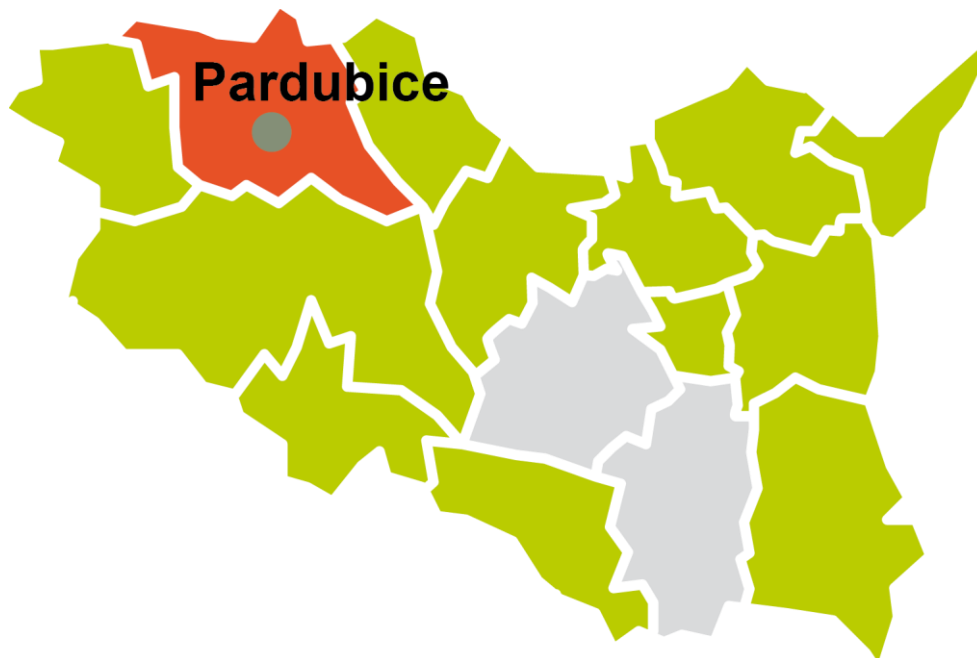
Kdo jsou aktéři sítě?

Aktéři sítě jsou subjekty v síti se vzájemně provázanými vztahy, založenými na spolupráci a sdílené či dílčí odpovědnosti. Jde o instituce poskytující služby dětem a rodinám (registrované sociální služby i neregistrované návazné služby), orgány samosprávy (městské a obecní úřady, zejména agenda odboru sociálních věcí, konkrétně oddělení sociálně-právní ochrany dětí, dále sociální a terénní pracovníci), školy, poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče), lékaře, soudce, městskou policii, Policii České republiky a další.

Kdo je síťář?

Síťář je nezávislý aktér sítě pomoci ohroženým dětem a jejich rodinám. Jeho cílem je udržitelně propojit aktéry sítě, aby navzájem znali své možnosti a potřeby a mohli efektivně spolupracovat při řešení situací ohrožených dětí a rodin. Ve svém konání vychází z principů deinstitucionalizace a ze zmapovaných potřeb aktérů a jejich klientů směrem k fungování sítě jako celku. Vytváří prostor pro jejich spolupráci napříč rezorty.

Síťování v ORP Pardubice

Stručný popis lokality

Území Pardubicka zaujímá 9 % rozlohy celého kraje. V 56 obcích ORP žije 128 tisíc obyvatel, z toho 70 % v krajském městě Pardubice (77 % pak ve všech 4 městech ORP, tedy Pardubice, Dašice, Lázně Bohdaneč a Sezemice). V ORP jsou dvě spádové oblasti dle pověřených obecních úřadů, a to Pardubice a Lázně Bohdaneč (1).

Město Pardubice leží na hlavní železniční trati spojující Čechy a Moravu, je zde silně rozvinuta průmyslová výroba. Tento fakt ovlivňuje strukturu obyvatelstva, kde je velké zastoupení cizinců, kteří nejsou na město více navázáni a nárazově se stěhují (1). Na to reagují i místní sociální služby, funguje zde například Poradna pro cizince organizace Most pro o.p.s. Na území ORP Pardubice jsou tři vyloučené lokality, žije v nich asi 300 obyvatel (2).

Síť služeb pro děti a rodiny

ORP Pardubice je, v porovnání s dalšími regiony Pardubického kraje, poměrně silně zalidněno, což se odráží i v počtu a dostupnosti působících sociálních služeb (například sociálně-aktivizační služby), jejichž dostupnost je v porovnání s jinými částmi Pardubického kraje vyšší. V ORP působí téměř 30 neziskových organizací a poradenských služeb pro rodiny a děti, mezi nimi jsou 4 sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi, 2 zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, dětský domov, středisko výchovné péče, intervenční centrum, 3 poradenské služby, 6 doprovodných služeb pro pěstouny, 2 služby pro mladé dospělé či služby pro uživatele drog. Řada těchto služeb a institucí pracuje i s klienty ze sociálně vyloučených lokalit. Velikost ORP charakterizuje i velikost pracoviště OSPOD – čítá 22 pracovníků (terénní pracovníci, kurátoři pro mládež a pracovníci náhradní rodinné péče).

Někteří klienti využívají služby krizového centra či sociální, vzdělávací a terapeutické služby v Chrudimi (vzdálena 10 km) nebo v Hradci Králové (vzdálen cca 25 km).

V srpnu 2018 byl slavnostním podepsáním Memoranda o spolupráci ukončen projekt „Síťování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny“ organizace SKP-Centrum. Velká část aktérů v síti služeb pro ohrožené

děti se zavázala do budoucna mezirezortně spolupracovat, k tomu budou využívat například troj a vícestranných dohod či dalších nástrojů vedoucích k propojení sociální, školského a zdravotnického sektoru.

Průběh mapování potřeb a síťování

ORP Pardubice se do projektu zapojilo později, síťování zde bylo zahájeno od 1. 8. 2017 a nadále zde probíhá. Hlavní mapování potřeb aktérů sítě služeb probíhalo od srpna 2017 do dubna 2018, síťářky se průběžně setkávaly s pracovníky OSPOD. Celkově síťářky uskutečnily (k termínu vyhotovení dokumentu) 120 osobních setkání s aktéry sítě.

Nejčastěji zmiňované potřeby:

Z rozhovorů s aktéry vyzvalo odhadem 60 potřeb. Některé byly velmi specifické a individuální, zhruba 10 potřeb zaznívalo opakovaně. Z těchto deseti potřeb jsou některé spojené s určitým rezortem (například podpora školních psychologů vyvstávala především od školských aktérů), jiné se objevily u zástupců školských, zdravotnických i sociálních aktérů (potřeba zvýšení kapacit dětských psychologů a psychiatrů či potřeba získání nástrojů k práci s nemotivovanými klienty). Mezi nejčastěji zmiňované potřeby patřily:

- mezirezortní spolupráce – tato potřeba vycházela jak od OSPOD a sociálních služeb směrem ke školám, tak i od škol a dalších aktérů směrem k OSPOD
- podpora v práci s nemotivovanými klienty – zmíněna ze strany soc. služeb a školských i zdravotnických pracovníků
- zvýšení kapacit dětských psychiatrů – zmiňováno aktéry ze všech rezortů
- podpora a rozvoj pozice školního psychologa
- dřívější aktivizace klientů, včasná intervence – aktéři zmiňovali potřebu preventivní práce s rodinami a včasné identifikace problému za účelem účinnější podpory
- podpora rodinám v plnění rodičovských povinností, rozvoj rodičovských kompetencí
- podpora rodin v krizových situacích – zejména matek samoživitelek nebo rodin s hendikepovaným dítětem.

Méně častými potřebami, které však obsahově nasedají či jsou úzce propojeny s výše zmíněnými, jsou:

- vyjasnění kompetencí – mezi školami, soc. službami a OSPOD
- větší propojení v síti – ať už specificky mezi dvěma aktéry nebo typy služeb, či obecně propojení v rámci celé sítě
- nastavení a vyjasnění systému sdílení informací.

Některá témata byla již předmětem kazuistických a metodických setkání, která byla součástí výše zmíněného projektu taktéž zaměřeného na síťování (avšak pouze na území města Pardubice). To se týká například tématu optimalizace spolupráce v oblasti porozvodové a porozchodové situace, spolupráce sítě služeb a škol či podpory preventivních aktivit a sítě služeb z pozice prevence. Námi zjištěné potřeby v zásadě korelovaly s výstupy těchto setkání.

Na základě těchto zjištění se lokální síťářky ve své činnosti zaměřovaly na toto téma:

- Mezirezortní spolupráce aktérů v síti služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny v ORP Pardubice (zahrnuje většinu zmiňovaných potřeb).

Shrnutí ze síťování

Síťářky za rok svého působení v ORP Pardubice zmapovaly místní síť služeb pro rodiny s dětmi a zaměřily se na podporu mezirezortní spolupráce aktérů. Stanovily si několik dílčích cílů, které zapadají do daného tématu. Mezi ně patří seznámení mateřských škol s činností sociálně-aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, propojení základních škol, OSPOD a sociálních služeb, či uspořádání setkání pediatrů, OSPOD a sociálních služeb.

Síťářky průběžně navštěvovaly setkávání komunitního plánování, ředitelů škol, výchovných poradců či pediatrů a mapovaly zájem o setkávání s aktéry z ostatních rezortů. Dle časových možností všech účastníků a dosud

fungujících platform se budou snažit o sjednání setkávání co nejvíce aktérů tak, aby se nastartovala meziresortní spolupráce a vytvořily se vztahy, které podpoří provázanost mezi aktéry z různých oblastí i do budoucna.

- **Propojování MŠ a SAS (Charita a Most Pro)**

Na základě seznámení aktérů s výsledky mapování se na síťačky obrátily 2 organizace poskytující SAS – Charita a Most Pro (poskytuje SAS výhradně cizincům). Síťačky spatřují souvislost propojení s mateřskými školami s podporou preventivní funkce SAS, což může přispět k naplnění potřeby včasné intervence a preventivní práce s rodinou. Síťačky MŠ kontaktovaly, zjistily jejich zájem o tuto aktivitu, v průběhu června a července domluvily 10 schůzek, během nichž došlo k představení SAS samotnými organizacemi. Ředitelky školek také souhlasily s nabídkou navštívit organizace v rámci exkurzí, které by se mohly uskutečnit na podzim 2018. V dalších měsících budou schůzky s mateřskými školami pokračovat.

- **Propojení základních škol, OSPOD a sociálních služeb**

Velká část zmapovaných potřeb směřovala k vyjasnění kompetencí mezi aktéry ze školské a sociální sféry. V řadě škol nemají pracovníci přehled o náplni práce sociálních služeb a nejasnosti jsou i v kompetencích OSPOD. Síťačky se zaměřily na fungující platformy, například setkávání ředitelů základních škol v Pardubicích, s cílem zmapovat, jakou formou se dá uskutečnit setkání s pracovníky OSPOD a sociálních služeb. Na nový školní rok pak plánují propojení těchto aktérů prostřednictvím setkávání ředitelů, výchovných poradců či školních psychologů.

- **Setkání pediatrů, OSPOD a sociálních služeb**

Obdobně jako ve výše uvedených případech, panuje i mezi pediatry a aktéry sociální sféry řada nejasností ohledně ideálního naplňování vzájemných potřeb při práci s ohroženými dětmi. Síťačky zmapovaly zájem pediatrů o setkání s vedoucí OSPOD a dalších aktérů a budou připravovat podklady pro společné setkání.

Potřeby dítěte (a jeho rodiny) a úrovně podpory

Níže uvedený popis odpovídá horizontální úrovni sítě služeb, tedy jednotlivým potřebám dětí, a vertikální úrovni sítě, tedy jednotlivým úrovním podpory dítěte (podrobně viz obrázek č. 1: Úrovně podpory dítěte a rodiny z hlediska jejich potřeb). Potřeby dětí byly odvozeny ze strukturovaného vyhodnocování situace dítěte a rodiny dle zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD.

Potřeby dítěte

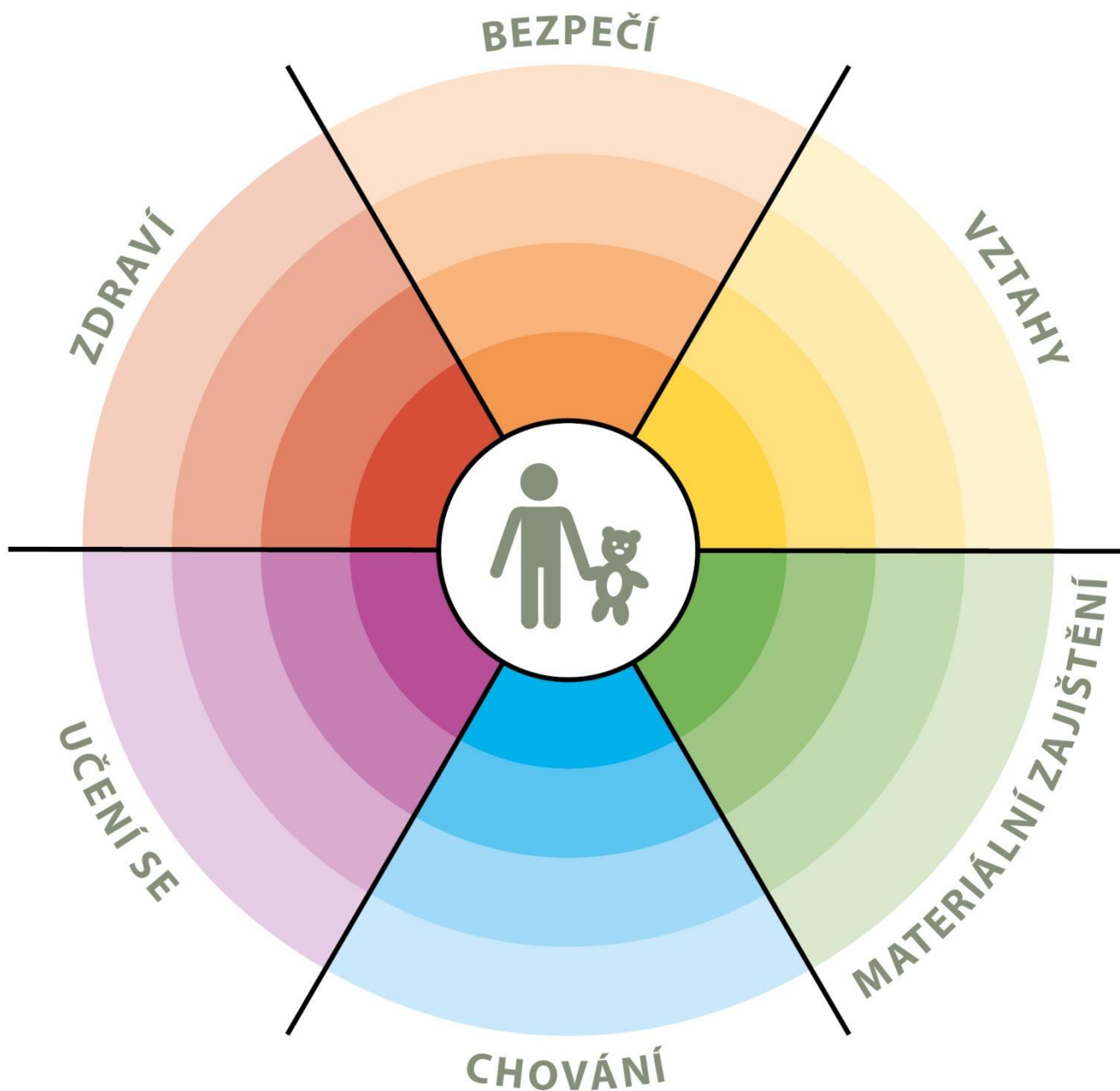
- **Vztahy:** potřeba rozumět vztahům k blízkým osobám, potřeba stabilních a bezpečných vazeb, vrstevnických vztahů, pozitivního vztahu k sobě samému apod.
- **Bezpečí:** potřeba bezpečného prostředí (prostředí rodiny i komunity), subjektivního pocitu bezpečí, životní stability, srozumitelnosti okolního světa, rozvoje kompetencí k rozpoznání nebezpečí apod.
- **Zdraví:** potřeba celkové duševní a tělesné pohody, dobrá péče o zdravotní stav dítěte, vztah k vlastnímu zdraví, podmínky pro zdravý vývoj apod.
- **Učení se:** potřeba poznávání okolního světa, porozumění událostem, nabývání zkušeností, motivace k učení a poznávání, rozvoj zvědavosti a sebepoznání apod.
- **Chování:** potřeba poznávat hranice, učit se normám, rozumět vlastnímu chování, mít respekt k ostatním apod.
- **Materiální zajištění:** potřeba zajištění základních životních potřeb tak, aby byl umožněn zdravý vývoj dítěte, přiměřená výživa, odpovídající vybavení včetně školních nebo zdravotních pomůcek apod.

Aktéři podpory dítěte a rodiny

- **Aktéři přímé podpory dítěte:** služby a další podpůrné aktivity směřující přímo k dítěti na bázi individuálního přístupu, zároveň jde o služby umožňující přímý přístup dítěte (dítě samo se může na poskytovatele služby obrátit), zaměření na dítě je odvozeno z Úmluvy o právech dítěte a zákona o SPOD, které připouštějí možnost ochrany dítěte v situacích, kdy dojde k narušení vztahu mezi dítětem a rodičem.
- **Aktéři přímé podpory rodiny:** služby a další podpůrné aktivity směřující k podpoře rodiny tak, aby byla schopna naplnit ochrannou a podpůrnou roli vůči dítěti, tedy služby posilující kompetence rodičů, podpora zahrnuje vždy zároveň dítě i rodiče.
- **Aktéři širší podpory:** jedná se o služby a další podpůrné aktivity, jejichž primárním účelem není poskytování specifické podpory rodinám a dětem, rodiny a děti spadají do cílové skupiny poskytovatelů těchto služeb, přitom je podstatné, zda si aktéři jsou své role vědomi a naplňují ji.
- **Podpora v rámci komunity:** komunita je pojímána jako významný zdroj podpory. Zdroje obce a lokality je důležité popsat a provázat s potřebami rodin a dětí, komunitní zdroje jsou považovány za rozsáhlý, ale doposud málo využitý potenciál podpory dětí a rodin.

Obrázek č. 1

ÚROVNĚ PODPORY DÍTĚTE A RODINY Z HLEDISKA JEJICH POTŘEB

Úrovně podpory:

- ■ ■ ■ ■ ■ aktéři přímé podpory dítěte
- ■ ■ ■ ■ ■ aktéři přímé podpory rodiny
- ■ ■ ■ ■ ■ aktéři širší podpory
- ■ ■ ■ ■ ■ podpora v rámci komunity

Optimální a reálná síť služeb reagující na potřeby dětí (a jejich rodin) na úrovni obcí s rozšířenou působností

Model sítě služeb na území ORP je pro účely projektu definován tak, že se **jedná o výčet aktérů, kteří v dané lokalitě přispívají k naplnění potřeb dětí**, tedy tvoří podpůrnou síť pro rodiny s dětmi s působností na území konkrétního ORP, včetně služeb nadregionálních. **Výčet aktérů je odvozen od otázky:**

„Kdo a jak je schopen naplnit potřeby dětí a rodin žijících v tomto regionu?“

Jak chápeme optimální a reálnou síť služeb?

Optimální síť služeb je modelovou, žádoucí podobou sítě, reálná síť služeb je zjištěným obrazem sítě aktérů v dané lokalitě (regionu). Porovnáním modelu a reálné místní sítě je možné zjistit, jaké služby je třeba v lokalitě dále rozvíjet.

Optimální síť služeb

Model **optimální sítě služeb** je výčtem možných aktérů, kteří jsou relevantní k naplnění jednotlivých potřeb dětí na všech čtyřech úrovních podpory². Model nastiňuje, jak by síť měla vypadat, aby z ní žádná rodina „nevypadla“ a děti v lokalitě mohly žít v bezpečí ve vlastních rodinách. To je cílový stav i z hlediska transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny. Z hlediska samosprávy jde o zajištění kvality života rodin v území, které spravují.

Aktéři přitom nejsou vymezeni svou rezortní příslušností, **ale rozsahem aktivit, které ve prospěch dětí vykonávají nebo by vykonávat mohli**. V praxi jsou aktivity aktérů v mnoha případech nastaveny spíše zvykově³ a nejsou využívány v plném rozsahu, případně nejsou využívány alternativně. Využití kapacit stávajících aktérů v lokalitě v maximálním možném rozsahu je přitom vysoce efektivním způsobem pokrytí potřeb dětí a rodin. Model optimální sítě **není a ani nemůže být vyčerpávajícím výčtem aktérů**. Je to způsobeno jednak odlišnou podobou jednotlivých lokalit a jejich potřeb, jednak širokou škálou služeb pro děti a rodiny. Model optimální sítě služeb má inspirativní (vzorový) charakter. Popis rolí aktérů sítě naleznete v příloze dokumentu.

Model optimální sítě jako inspirace pro tvorbu sítě

Model optimální sítě služeb je **v první řadě inspirací pro to, jakým způsobem je možné uvažovat o potřebách dětí a možnostech jejich naplnění**. Zároveň otevírá širší, někdy netradiční náhled na jednotlivé aktéry a rozsah jejich činnosti.

Reálná síť služeb

Reálná síť služeb na území ORP je výčtem aktérů, kteří skutečně pokrývají potřeby v místě žijících dětí a rodin. Není přitom podstatné, zda je aktér přítomen přímo v lokalitě, nebo je pro děti a rodiny služba dostupná z jiného ORP či kraje.

Reálná síť služeb má **odlišnou podobu v každé lokalitě**, kdy kromě v místě působících aktérů odráží též specifické potřeby dětí a rodin dané především podmínkami lokality.

² Viz obrázek č. 1: Úrovně podpory dítěte a rodiny z hlediska jejich potřeb.

³ Činnost aktérů podpůrné sítě pro děti a rodiny je vymezena v první řadě příslušnými zákony, nicméně je žádoucí zamýšlet se nad hranicemi jejich kompetencí – co všechno by každý aktér mohl dělat, včetně rezortních přesahů a aktivního zapojení do případové práce.

Síť služeb v každé lokalitě by měla zahrnovat zejména služby preventivního charakteru, služby vzájemně propojené a navazující a zároveň by měla být dostatečně pružná tak, aby reagovala na měnící se potřeby dětí a rodin.

Analýza reálné sítě služeb a návrh její optimální podoby

Analýza reálné sítě služeb zahrnuje přehled aktérů místní sítě – jsou zde zachyceni dostupní aktéři ve všech rolích, v nichž mohou působit, a reagovat tak na potřeby dětí v různých oblastech (vztahy, bezpečí, zdraví, učení se, chování a materiální zajištění) – podrobně viz tabulka č. 1. Reálná síť odráží výstupy mapování provedeného lokálním síťářem a výstupy spolupráce s místními aktéry. Aktéři jsou v tabulce uvedeni typologicky dle subjektu či typu služby. Míra podrobnosti popisu aktérů závisí na velikosti lokality a počtu aktérů.

Kde je prostor pro rozvoj sítě – návrhová část

Reálnou síť služeb zjištěnou v rámci lokality síťáři porovnávali s modelem optimální sítě služeb a s rozsahem potřeb dětí a rodin v lokalitě. Byly tak zjištěny:

- potřeby, které jsou naplněny dostatečně;
- potřeby, které nejsou naplněny vůbec, protože příslušní aktéři nejsou v lokalitě dostupní (nevýplněná, bílá místa v tabulce);
- potřeby, které nejsou naplněny dostatečně z důvodu kapacity, dostupnosti, zacílení služby apod. (aktéři označeni barevně – **oranžovou barvou**); jedná se o oblast dalšího možného rozvoje.

Podrobnější popis a zhodnocení sítě k jednotlivým oblastem potřeb (např. vztahy, bezpečí, zdraví a další) najdete v komentáři k tabulce sítě služeb. Obsahem jsou i doporučení pro rozvoj místní sítě v jednotlivých oblastech.

Jak může být analýza reálné sítě služeb využita?

Analýza bude sloužit představitelům samospráv, poskytovatelům služeb a jejich klientům, donátorům nebo dalším osobám a organizacím, kteří mohou podpořit rozvoj potřebných služeb. Na základě zjištění popsanych analýzou reálné sítě služeb mohou uplatňovat požadavky na další rozvoj sítě (např. v rámci projektových žádostí, komunitních plánů, dotačních programů apod., kdy analýza reálné sítě služeb slouží jako relevantní podklad prokazující podrobné nadrezortní zmapování dostupných služeb).

OPTIMÁLNÍ SÍŤ SLUŽEB PRO DĚTI A JEJICH RODINY

		ÚROVNĚ PODPORY			
		aktéři přímé podpory dítěte	aktéři přímé podpory rodiny	aktéři širší podpory	podpora v rámci komunity
POTŘEBY DÍTĚTE	VZTAHY žít v bezpečném vztahu k sobě, k rodině a komunitě, být přijímán	<ul style="list-style-type: none"> psycholog, psychiatr svěpomocná skupina nizkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM), terénní pracovník metodik primární prevence, školní metodik prevence programy pro třídní kolektivy inkluzivní programy školní psycholog výchovný poradce učitel, vychovatel služby náhradní rodinné péče (např. kontakt s rodinou) sociální pracovník pobytového zařízení sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi (SAS) krizové centrum orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) 	<ul style="list-style-type: none"> rodinné centrum rodinná poradna rodinné konference mediace SAS NZDM OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> volnočasové aktivity (sport, skaut, umělecké kroužky) intervenční centrum poradna pro oběti trestných činů 	<ul style="list-style-type: none"> komunitní centrum komunitní akce zázemi pro setkávání sousedské spolky svěpomocné skupiny
	BEZPEČÍ žít v bezpečí a stabilitě	<ul style="list-style-type: none"> NZDM, terénní pracovník kontaktní centrum, terénní program pro uživatele návykových látek volnočasové aktivity krizové centrum linka bezpečí škola, školní poradenské pracoviště (SPP) peer program komunitní centrum středisko výchovné péče (SVP) - ambulantní zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) lékař učitel Policie ČR, městská policie, asistent prevence kriminality OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> SAS NZDM, terénní pracovník asistent prevence kriminality krizová linka pro rodiče osvěta programy primární prevence rodinné centrum rodinná poradna rodinné konference intervenční centrum rodičovská skupina kontaktní centrum, terénní program pro uživatele návykových látek krizová respitní péče program podpory sousedství OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> Policie ČR, městská policie, asistent prevence kriminality sociální pracovník na obci poradna pro oběti trestných činů starosta, samospráva soud specialista na prevenci na úrovni obce nebo kraje integrovany záchranný systém 	<ul style="list-style-type: none"> dny sousedství preventivní akce v obci osvěta bezpečná hřiště, prostor pro volnočasové aktivity
	ZDRAVÍ vyrůstat v celkové tělesné a duševní pohodě	<ul style="list-style-type: none"> pediatr, pediatrická sestra pečovatelská služba raná péče školní programy podpory zdraví NZDM, terénní pracovník kontaktní centrum, terénní program pro uživatele návykových látek dětský psychiatr, psycholog školní psycholog dětský terapeut OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> SAS raná péče kontaktní centrum, terénní program pro uživatele návykových látek domácí sestra psychiatri, psycholog pro dospělé respitní služba rodinná terapie OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> nemocnice – dětské oddělení pohotovost specialisté – např. dětská chirurgie, ORL, apod. poradna pro závislosti (AT poradna) ozdravná léčebna 	<ul style="list-style-type: none"> preventivní akce na podporu zdraví osvěta dotace obce/kraje na akce na podporu zdraví (vitamíny, ovoce) nebo zlepšování životního prostředí podpora sportu (zázemi)
	UČENÍ SE rozvíjet svůj potenciál, mít radost z poznávání a učení	<ul style="list-style-type: none"> škola sociální pedagog, školský sociální pracovník výchovný poradce pracovník primární prevence NZDM, terénní pracovník volnočasové aktivity pedagogicko-psychologická poradna (PPP) SVP lékař podpora školní přípravy (doučování) asistent pedagoga OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> PPP SVP SAS rodinné centrum (výchova, učení) sociální pedagog, školský sociální pracovník školní psycholog výchovný poradce etoped, psycholog OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> SPP dům dětí a mládeže (DDM) škola (přesah do komunity) SVP 	<ul style="list-style-type: none"> zázemi pro vzdělávání (knihovny, prostory pro kroužky, poznávací stezky) ocenění vzdělávání (učitelé, žáci, vědci) kulturní akce zahraniční spolupráce dotace obce na pomůcky, dojíždění (do školy)
	CHOVÁNÍ znát hranice, dostat povzbuzení, učit se respektu k sobě i ostatním	<ul style="list-style-type: none"> peer program škola (práce s konkrétním dítětem) asistent pedagoga odborná poradenská pomoc (psycholog, etoped, psychiatr) resocializační program SVP pobytová služba (krátkodobě) probační a mediální služba (PMS) OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> škola (poradenství, spolupráce s rodiči) SAS NZDM - rodičovské skupiny SVP (poradenské/ambulantní služby) asistované kontakty a předávání OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> škola (klima, práce s kolektivy, apod.) volnočasové aktivity zaměřené na posilování zdravých vztahů (skaut, Sokol, sport) církev PMS, resocializační program krizový pobyt 	<ul style="list-style-type: none"> sousedské a komunitní akce BESIP
	MATERIÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ mít zajištěny základní potřeby, nemít hlad, mít dobré zázemí	<ul style="list-style-type: none"> rodinné centrum krizové centrum materiální a potravinová pomoc dům na půl cesty ZDVOP pobytová služba OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> občanská poradna dluhová poradna sociální pracovník obce SAS sociální rehabilitace materiální a potravinová pomoc právní pomoc azylové bydlení sociální bydlení nadace a nadační fondy OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> úřad práce bytová koncepce města komunitní akce zázemi pro setkávání 	<ul style="list-style-type: none"> program obědy do škol pracovní příležitosti obce

Analýza reálné sítě služeb a návrh její optimální podoby v ORP Pardubice

Tabulka č. 1

		ÚROVNĚ PODPORY			
		aktéři přímé podpory dítěte	aktéři přímé podpory rodiny	aktéři širší podpory	podpora v rámci komunity
POTŘEBY DÍTĚTE	VZTAHY žít v bezpečném vztahu k sobě, k rodině a komunitě, být přijímán	<ul style="list-style-type: none"> psycholog psychiatr NZDM, terénní pracovník metodik primární prevence, školní metodik prevence programy pro třídní kolektivy výchovní poradci učitel, vychovatel inkluzivní programy služby náhradní rodinné péče (např. kontakt s rodinou) sociální pracovník pobytového zařízení SAS služby podporující mladé dospělé, kteří opouštějí NRP či ústavní výchovu krizové centrum OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> rodinné centrum rodinná poradna mediace SAS NZDM OSPOD rodinné konference 	<ul style="list-style-type: none"> volnočasové aktivity intervenční centrum poradna pro oběti trestných činů (PMS) 	<ul style="list-style-type: none"> komunitní centrum svépomocné skupiny
	BEZPEČÍ žít v bezpečí a stabilitě	<ul style="list-style-type: none"> NZDM, terénní pracovník kontaktní centrum, terénní program pro uživatele drog krizové centrum linka bezpečí škola, školní poradenské pracoviště komunitní centrum ZDVOP lékař učitel služby pro 	<ul style="list-style-type: none"> SAS terénní pracovník rodinná poradna rodinné centrum rodinné konference intervenční centrum kontaktní centrum, terénní program pro uživatele návykových látek krizová linka pro rodiče OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> Policie ČR, městská policie sociální pracovník na obci v Lázních Bohdaneč starosta, samospráva soud poradna pro oběti trestných činů (PMS) specialista na prevenci na úrovni obce nebo kraje integrováný záchranný 	<ul style="list-style-type: none"> bezpečná hřiště, prostor pro volnočasové aktivity

		<p>mladé dospělé, kteří opouštějí NRP či ústavní výchovu</p> <ul style="list-style-type: none"> • policie ČR, městská policie • OSPOD 		<p>system</p>	
<p>ZDRAVÍ</p> <p>vyrůstat v celkové tělesné a duševní pohodě</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pediatr • pečovatelské služba • raná péče • školní programy podpory zdraví • NZDM, terénní pracovník • kontaktní centrum, terénní pracovník pro uživatele návykových látek • dětský psychiatr, psycholog • školní psycholog • dětský terapeut • služby pro mladé dospělé, kteří opouštějí NRP či ústavní výchovu • OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> • SAS • raná péče • kontaktní centrum, terénní program pro uživatele návykových látek • psychiatr, psycholog pro dospělé • rodinná terapie • OSPOD • respitní služba 	<ul style="list-style-type: none"> • Nemocnice Pardubice – dětské oddělení • pohotovost • specialisté • poradna pro závislosti 	<ul style="list-style-type: none"> • preventivní akce na podporu zdraví • osvěta • dotace obce, kraje na akce na podporu zdraví nebo zlepšování životního prostředí • podpora sportu 	
<p>UČENÍ SE</p> <p>rozvíjet svůj potenciál, mít radost z poznávání a učení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • škola • výchovný poradce • pracovník primární prevence • NZDM, terénní pracovník • volnočasové aktivity • PPP • podpora školní přípravy (doučování) • asistent pedagoga • OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> • PPP • SAS • rodinné centrum (výchova, učení) • školní psycholog • výchovný poradce • etoped, psycholog • OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> • ŠPP • DDM • škola (meziresortní spolupráce) • SVP 	<ul style="list-style-type: none"> • zázemí pro vzdělávání (knihovny atd.) • oceněné vzdělávání • kulturní akce • zahraniční spolupráce • dotace obce na pomůcky, dojíždění do školy 	
<p>CHOVÁNÍ</p> <p>znát hranice, dostat povzbuzení, učit se respektu k sobě i ostatním</p>	<ul style="list-style-type: none"> • škola (práce s konkrétním dítětem) • asistent pedagoga • odborná poradenská činnost (psycholog, etoped, psychiatr) • SVP • pobyťová služba • PMS • služby pro mladé dospělé opouštějící NRP či ústavní výchovu 	<ul style="list-style-type: none"> • škola (poradenství, spolupráce s rodiči) • SAS • SVP – poradenské, ambulantní služby • asistované kontakty • OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> • škola (klíma, práce s kolektivy) • volnočasové aktivity zaměřené na posilování vztahů (skaut, Sokol, sport) • církve • krizový pobyt 	<ul style="list-style-type: none"> • sousedské a komunitní akce • BESIP 	

	<p>MATERIÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ</p> <p>mít zajištěny základní potřeby, nemít hlad, mít dobré zázemí</p>	<ul style="list-style-type: none"> • OSPOD 			
		<ul style="list-style-type: none"> • rodinné centrum • krizové centrum • materiální a potravinová pomoc • dům na půl cesty • ZDVOP • pobytová služba • OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> • občanská poradna • dluhová poradna • SAS • sociální rehabilitace • materiální a potravinová pomoc • právní pomoc • azylové bydlení • sociální bydlení • nadace a nadační fondy • OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> • ÚP • bytová koncepce města • komunitní akce • zázemí pro setkávání 	<ul style="list-style-type: none"> • program obědy do škol • pracovní příležitosti obce

Komentář k tabulce sítě služeb a naplňování potřeb dětí (a jejich rodin) v ORP Pardubice a návrh k optimalizaci sítě

VZTAHY – žít v bezpečném vztahu k sobě, k rodině a komunitě, být přijímán

Potřeby dětí v oblasti vztahů jsou zabezpečeny zejména Nízkoprahovým klubem pro děti a mládež Free klub organizace SKP-centra, v jehož rámci působí i terénní pracovník, který navštěvuje místa setkávání dětí. V oblasti působí řada psychologů, poskytujících terapii pro děti. Bezplatně je možné psychologa využít v některých službách a pedagogicko-psychologické poradně, ale jejich kapacita je nedostatečná, což se projevuje například dlouhou čekací dobou. Zpoplatněné psychologické služby mají větší kapacitu.

Dalším aktérem přímé podpory dítěte je metodik primární prevence a školní metodik prevence, působící ve školách. Pracovník se podílí na vytváření metodik prevence na školách, zajišťuje preventivní programy. Odbornost a kapacita pracovníků na jednotlivých školách se liší. V případě malotřídek často dochází k dublování této role s rolí ředitele, což může vést např. k jeho přetížení či upřednostnění povinností vyplývajících z vedení školy před činností příslušejícími metodikovi prevence. V rámci preventivních programů na škole či v návaznosti na výskyt rizikového chování školy realizují programy pro třídní kolektivy. Ve všech školách v ORP působí výchovný poradce, jehož úkolem je vyhledávání ohrožených dětí a následná práce s nimi a jejich rodinami. Na malotřídkách je tato pozice opět často dublována s pozicí ředitele. Učitel je osobou přímo působící na děti. Kvalita práce s ohroženými dětmi se liší v jednotlivých školách, ale ve většině škol postup učitele spadá pod preventivní program a popis postupu v takových případech.

Potřeby dětí v náhradní rodinné péči jsou satureovány organizacemi Charita, Poradna pro rodinu Pardubického kraje, Amalthea z.s. Chrudim, DaR o.p.s, Dobrá rodina z.s. či Vesta Pardubice, z.s. Služby pro mladé dospělé, kteří opouštějí NRP či ústavní výchovu zajišťuje Centrum Don Bosco.

V rámci dětského domova působí sociální pracovník v přímé péči s ohroženými dětmi.

V regionu a okolí působí pět organizací poskytujících sociálně-aktivizační službu – DaR o.p.s, Charita, Abatab, Amalthea z.s. Chrudim. Organizace Most Pro vykonává SAS u rodin cizinců.

Pokud dítě svým ohrožením spadá pod § 6, je úlohou OSPOD podpořit rodinu a pomoci jí vyhledat vhodné služby.

V oblasti přímé podpory rodiny působí v regionu několik rodinných center, například RC a rehabilitační školka Lentilka a Rodinné integrační centrum. Další institucí, kam se může obrátit rodina v rámci odborného poradenství, je Poradna pro rodinu Pardubického kraje. Rodinné konference organizuje Amalthea z.s. Chrudim.

Služby mediace jsou v regionu rozdělené na zpoplatněné (kromě soukromých subjektů Laxus, z.s.) a bezplatné. Tyto mohou využívat znevýhodněné rodiny v rámci Probační a mediační služby, Dar. o.p.s. a Amalthey z.s. Chrudim.

V rámci sociálně-aktivizačních služeb je práce s rodinou zaměřena na všechny oblasti rodinného života, včetně posilování rodinných vztahů.

Na úrovni aktérů širší podpory existuje mnoho volnočasových aktivit, problematická může být motivovanost rodin ohrožených dětí k využívání těchto služeb.

Obětem domácího násilí, a v rámci nového projektu také i pachatelům těchto činů, poskytuje své služby Intervenční centrum SKP. Oběti trestných činů se mohou obrátit na poradnu Probační a mediační služby.

V oblasti podpory v rámci komunity působí v regionu komunitní centrum, které je však určeno především obyvatelům městské ubytovny v Češkově ulici. V ORP se lidé setkávají na rozličných komunitních akcích. Situaci dětí v mnohých oblastech podporují svépomocné skupiny, které probíhají například v rámci Tyflocentra a Péče o duševní zdraví.

Příklady dobré praxe:

Všechny základní školy přímo v Pardubicích mají již sedmým rokem magistrátem financované školní psychology na poloviční úvazek. Vedení škol se shoduje na důležitosti tohoto pracovníka pro fungování školního poradenského pracoviště a efektivní podporu ohrožených dětí.

Prostor pro rozvoj sítě:

Jak bylo již zmíněno, oblast vztahů by podpořilo zvýšení kapacit bezplatných psychologů, taktéž je nedostatečně zabezpečena péče psychiatrů, vzhledem k tomu, že v celém ORP působí pouze jeden tento odborník. Další jsou pak v Chrudimi a Hradci Králové, což pro znevýhodněné rodiny znamená ztíženou dostupnost. Nevýhodou je především nemožnost rychle reagovat na akutní situaci. Také krizové centrum je těžko dostupné, protože se nachází v Chrudimi. Avšak v každé službě určené pro děti a rodiny působí krizový pracovník.

V prostředí škol je prostor pro zlepšení systému inkluze. Učitelé většinou nemají dostatečné kompetence a čas se v rámci inkluzivních programů věnovat individuálně dětem, které vyžadují specifický přístup.

Potřeba posilování kvalitních vztahů dětí by také mohla být podpořena rozvojem sousedských spolků a širší možností pro děti ze znevýhodněných rodin zapojit se do volnočasových aktivit (v Pardubicích jsou zajišťovány například Ekocentrem Paleta).

BEZPEČÍ – žít v bezpečí a stabilitě

Potřeby dětí v oblasti bezpečí zajišťuje Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež organizace SKP Centrum, v tématu drogových závislostí pak Kontaktní centrum Laxus. Základní školy přímo v Pardubicích mají školní psychology či výchovné poradce, kteří mohou s dětmi jejich aktuální situaci řešit, preventivní programy zajišťují školní metodici prevence. V oblastech exponovaných sociálním vyloučením jsou dostupná komunitní centra. Pro děti v krizové situaci jsou v Pardubicích k dispozici kapacity ZDVOP. Služby pro mladé dospělé opouštějící NRP či ústavní výchovu zajišťuje Centrum Don Bosco.

Zástupci Policie ČR vyčlenění pro případy dětské kriminality se zapojují do místních platforem. Ohrožené děti spadající pod § 6 zákona č. 359/1999 Sb. jsou v oblasti bezpečí podporovány místním OSPOD.

Přímá podpora rodiny probíhá zejména skrze místní sociálně-aktivizační služby, Poradnu pro rodinu Pardubického kraje či intervenční centrum. V regionu funguje také krizová linka pro rodiče. Přednášky k tématu bezpečí se objevují například v místních rodinných centrech. Kontaktní centrum Laxus poskytuje své služby i dospělým osobám či rodinným příslušníkům mladých závislých na návykových látkách.

Mezi aktéry širší podpory patří především zástupci Policie ČR, státní správy či samosprávy (sociální pracovníci, specialisté na prevenci). Podpora z komunity je v oblasti bezpečí zajišťována bezpečnými hřišti a prostory pro volnočasové aktivity.

Příklady dobré praxe:

Všechny základní školy přímo v Pardubicích mají již sedmým rokem Magistrátem financované **školní psychology** na poloviční úvazek. Vedení škol se shoduje na důležitosti tohoto pracovníka pro fungování školního poradenského pracoviště a efektivní podporu ohrožených dětí.

Prostor pro rozvoj sítě:

Rezervy má síť v oblasti zapojení lékařů a pedagogů do systému práce s ohroženými dětmi. Školští i zdravotničtí pracovníci nemají přehled o kompetencích dalších aktérů, zejména sociálních služeb. Meziresortně nejsou aktéři propojeni, což přináší komplikace ve spolupráci.

Pro krajské město by také bylo vhodné, pokud by krizové centrum bylo místně dostupné přímo v Pardubicích.

V oblasti bezpečí je vhodné podpořit práci přímo s dětmi, a to například peer programy či zvýšením dostupnosti SVP v regionu. Pro děti ze znevýhodněných rodin je vhodné zvýšit dostupnost volnočasových aktivit a motivovat rodiny k jejich využití, což by mohlo vést k lepšímu začlenění těchto dětí do kolektivu.

Podporu rodin je vhodné více stimulovat skrze programy primární prevence. V regionu chybí například programy podpory sousedství či krizová respitní péče.

ZDRAVÍ – vyrůstat v celkové tělesné a duševní pohodě

Potřeby v oblasti zdraví dítěte jsou saturovány především sítí pediatriů. V regionu je jich dostatečné množství, s vyhledáváním pediatra může rodině pomoci pracovník sociální služby. Dětem, které potřebují speciální podpůrné pomůcky a jejich rodinám, se věnuje středisko rané péče.

Oblast školních programů zaměřených na podporu zdraví není dostatečně zmapována, ale je pravděpodobné, že je toto téma v různé míře zastoupeno v rámci preventivních programů či školních osnov. V nízkoprahovém klubu pro děti a mládež probíhají tematické programy s různým zaměřením v souvislosti s prožitím kvalitního života, jejichž součástí je i téma zdraví a zdravého životního stylu. V ORP je přímá péče o děti se závislostmi na návykových látkách zajištěna organizací Laxus, a to jak ambulantní, tak terénní formou.

Podobně jako v oblasti vztahů je sice potřeba duševního zdraví zajištěna psychologem a psychiatrem, ale nevýhodou je malá kapacita těchto odborníků (psychiatra a bezplatných psychologů). To se projevuje nejčastěji dlouhou čekací dobou na vyšetření či sezení.

V rámci všech větších škol a některých malotřídek působí školní psycholog. Děti se na něj mohou obrátit nejen s problémy týkajícími se zdraví. Navíc i on sám může poukázat na případné rizikové jevy spojené se zdravím, které se ve škole vyskytnou.

Oblast kapacit dětských terapeutů není dostatečně zmapována, je však pravděpodobné, že situace je podobná jako v oblasti psychologických služeb. Pečovatelskou službu a respitní péči zajišťuje Dětské centrum Veská. Dětem od 7 let poskytuje pečovatelskou službu i Charita Pardubice. Podporu v péči o zdraví mladým dospělým opouštějícím NRP či ústavní výchovu poskytuje Centrum Don Bosco.

Pokud dítě svým ohrožením spadá pod § 6, je úlohou OSPOD podpořit rodinu a pomoci jí vyhledat vhodné zařízení.

Na úrovni podpory rodiny působí pět sociálně-aktivizačních služeb, které dětem a jejich rodinám mohou mimo jiné pomoci s vyhledáním pediatra a pomáhají rodině v péči o děti. SAS při organizaci Most Pro je zaměřena na rodiny cizinců. Středisko rané péče v rámci svých služeb pořádá setkání rodin. Pro uživatele drog a jiných návykových látek je v regionu dostupné kontaktní centrum, práci v terénu s uživateli zajišťuje terénní pracovník.

Co se týče péče o duševní zdraví, ta je u dospělých osob zajišťována psychologem a psychiatry. Podobně jako u dětí je v některých organizacích v rámci služby možné využít psychologa bezplatně. Dále je zde možné využít i zpoplatněné služby. Výhodou je kratší čekací doba na sezení.

Rodiny se v případě zájmu o rodinné terapie mohou obrátit na neziskové organizace nebo využít soukromé psychology.

Pokud dítě svým ohrožením spadá pod § 6, je úlohou OSPOD podpořit rodinu ve vyhledávání vhodných lékařských ošetření.

V oblasti aktérů širší podpory působí jako nejvýznamnější aktér Nemocnice Pardubického kraje, která dětem a rodinám poskytuje komplexní škálu péče o zdraví. V rámci nemocnice i mimo ni působí řada specialistů, kteří saturují potřeby rodin a dětí v oblasti zdraví. V regionu mohou rodiny využít pohotovost.

V oblasti podpory v rámci komunity se v ORP pořádají akce na podporu zdraví, například Dny Nemocnice, dále různé osvětové akce na podporu zdraví. Město dotačně podporuje rozvoj sportu a akce na podporu zdraví a zlepšování životního prostředí.

Příklady dobré praxe:

V Pardubicích dochází k setkáním pediatriů, které organizuje místopředsedkyně Sdružení praktických lékařů pro děti a dorost MUDr. Jiřina Dvořáková. Pediatři z Pardubic se takto několikrát do roka setkávají a sdílejí poznatky z praxe. Primář Pardubické nemocnice organizuje setkání pediatriů Pardubic a Chrudimi.

Prostor pro rozvoj sítě:

I přes snahu využít všech stávajících kapacit terénních a ambulantních služeb (školní psychologové, pedagogové, SVP, rodinná centra, apod.) zůstává nepokryta potřeba dětí, jejichž situace vyžaduje hospitalizaci. Kapacita psychiatrických ambulancí a bezplatných psychologů je však dle slov aktérů nedostačující, což se projevuje dlouhou čekací dobou.

UČENÍ SE – rozvíjet svůj potenciál, mít radost z poznávání a učení

Potřeby v tématu učení na úrovni přímé podpory dítěte nejvíce ovlivňují školští aktéři. Aby však škola naplňovala všechny aspekty zdravého učení se, je nezbytné, aby děti vzdělávala s ohledem na jejich individuální potřeby, využívala podpůrných opatření, spolupracovala s celou rodinou a v případě potřeby byla také schopná zprostředkovat navazující služby. Proto je nutné, aby měly školy fungující školní poradenské pracoviště (výchovný

poradce pracující s dítětem v kontextu jeho rodiny, metodik prevence schopný identifikovat prvotní signály potřeby podpory nebo ohrožení dítěte, asistenti pedagoga atd.), zároveň je žádoucí dostupná podpora školní přípravy (doučování). Úroveň naplňování těchto aspektů je v každé škole jiná. Potřeby v oblasti učení v regionu saturuje také fungující NZDM a pedagogicko-psychologická poradna.

Na úrovni podpory rodiny v tomto směru fungují sociálně aktivizační služby, jejichž kapacita je v regionu dostačující. Významnou roli může mít také kvalitní školní psycholog či výchovný poradce, který pracuje i s rodinou dítěte.

Pro děti ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb. a jejich rodiny je v regionu dostupná pomoc OSPOD.

Aktéry širší podpory jsou v této oblasti opět školní poradenská pracoviště či domov dětí a mládeže, a to zejména z hlediska vhodné motivace a budování pozitivního přístupu ke vzdělávání.

Podporu v rámci komunity zajišťují například zázemí pro vzdělávání (knihovny, prostory pro kroužky, poznávací stezky), či kulturní akce.

Příklady dobré praxe:

Pedagogicko-psychologická poradna (PPP) v Pardubicích úzce spolupracuje s místními školami, pořádá mimo jiné setkávání výchovných poradců. Zde je prostor pro sdílení zkušeností mezi jednotlivými školami, ale také pro získání informací a vyjasnění si postupů přímo s PPP a jejich pracovníky.

Prostor pro rozvoj sítě:

Mimo školské instituce může být v oblasti učení nápomocen také psycholog či etoped, jejich dostupnost je však v regionu omezená. Jejich nedostatečnou dostupnost dle svých možností nahrazuje pedagogicko-psychologická poradna. Obdobně mohou v této oblasti rodinu podpořit také rodinná centra, a to programy zaměřenými na podporu a rozvoj vzdělávání. Vhodným aktérem pro širší podporu rodiny by mohly být školy či středisko výchovné péče zapojené do meziresortních platforem (se sociálními službami či zdravotnickými aktéry), ani jeden z těchto aktérů však v ORP Pardubice propojen s dalšími obory příliš není.

Jako nedostatečná se v pardubickém regionu jeví dostupnost volnočasových aktivit pro ohrožené děti. Zároveň zde ale hraje roli, stejně jako v jiných lokalitách v republice, nízká motivace rodičů k aktivnímu vyhledávání aktivit pro své děti.

Přímou podporu dětí i rodiny jako celku může ve školské sféře zajistit sociální pedagog či školský sociální pracovník, ti však v regionu nepůsobí, ačkoliv by je řada škol využila. Prevenci v oblasti učení by v případě zvýšení kapacity mohlo zajišťovat Středisko výchovné péče. Větší aktivita lékařů v rámci sledování povědomí dítěte o vlastním zdraví a edukace dětí k identifikaci rizik by také mohla být velkým přínosem v oblasti zdraví.

CHOVÁNÍ – znát hranice, dostat povzbuzení, učit se respektu k sobě i ostatním

Potřeby dětí v okruhu chování zajišťuje z velké části škola. Učitel nebo asistent pedagoga na základě pozorování vyhodnotí chování dítěte a dále s ním pracuje podle vnitřního řádu školy. Intenzita a kvalita takového postupu se v regionu v jednotlivých školách liší.

Dalším významným aktérem v této oblasti je SVP, které zajišťuje ambulantní, pobytovou nebo internátní formou péči o děti s problémovým chováním.

Pobytová služba pro děti je v regionu zajištěna dětským domovem. Následnou péči pro mladé dospělé, kteří opouštějí NRP či ústavní výchovu zajišťuje Centrum Don Bosco.

Pro mladistvé pachatele zajišťuje podpůrné programy Probační a mediační služba.

Pokud dítě svým ohrožením spadá pod § 6, je úlohou OSPOD podpořit rodinu ve vyhledávání vhodných zařízení. V oblasti podpory rodiny zde působí několik aktérů. Jde především o školy, SVP a nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Oblast práce těchto aktérů s celou rodinou není dostatečně zmapována, ve všech uvedených zařízeních a institucích je však péče orientována spíše na děti a je zde prostor pro větší zapojení a aktivizaci rodičů. Aktérem, který saturuje potřeby práce s rodinou jako celkem, včetně pořádání kurzů zaměřených na rozvoj rodičovských kompetencí a důležité aspekty chování, jsou sociálně-aktivizační služby.

V rámci neziskových organizací je pokryta potřeba asistovaného kontaktu a předávání dětí mezi rodiči.

Jako v dalších oblastech je podpůrným aktérem ve specifických případech OSPOD.

Oblast širší podpory zahrnuje práci školy zaměřenou na klima třídy a práci s třídními kolektivy. Tato práce často probíhá v rámci preventivních programů v jednotlivých školách. Intenzita a kvalita těchto programů se v jednotlivých školách liší.

V Pardubicích existuje řada možností volnočasových aktivit, děti ze znevýhodněného prostředí je však méně využívají. Důvodem může být finanční náročnost či nižší motivovanost tyto aktivity využívat.

Nemalou roli sehrává v regionu církev, která taktéž poskytuje péči a aktivity pro rodiny a děti. V případě akutní potřeby je možné využít krizový pobyt ve ZDVOPu.

Příklady dobré praxe:

Centrum Don Bosco podporuje mladé lidi opouštějící ústavní výchovu či náhradní rodinnou péči. Práce s nimi začíná několik let před ukončením ústavní výchovy až do věku 35 let a je zaměřena na doprovázení v tomto přechodovém a následném období. Během setkávání a kurzů se učí stát na vlastních nohou, starat se o vlastní potřeby a posilují své rodičovské kompetence.

Prostor pro rozvoj sítě:

Z mapování vyplynulo, že vhodným posílením péče o děti ohrožené problémy v chování by bylo zvýšení kapacit odborníků, kteří s dětmi pracují (etoped, psycholog, psychiatr). Mladistvým opouštějícím výkon trestu a jejich rodinám by mohly některé potřeby uspokojit i resocializační programy. V oblasti chování by dále jako podpůrný prvek mohl působit peer program a resocializační programy.

MATERIÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ – mít zajištěny základní potřeby, nemít hlad, mít dobré zázemí

Potřeby v oblasti materiálního zajištění uspokojuje v ORP Pardubice materiální a potravinová pomoc ze strany Oblastní Charity Pardubice. Zajištění základních potřeb je pak možné prostřednictvím pobytu ve ZDVOP (Fondu ohrožených dětí či ZDVOP v DC Veská) či Domě na půl cesty SKP-Centra (vhodné pro mladé dospělé). Podporu rodiny v této oblasti nabízí například Občanská poradna, základní péči o děti v rodině podporují sociálně-aktivizační služby, kterých je v ORP dostatek. Některé z nich nabízí i právní pomoc.

Podporu v rámci komunity zajišťuje například program Obědy do škol. Aktivní politiku zaměstnanosti pokrývá Úřad práce.

Příklady dobré praxe:

Funkčním řešením v oblasti materiálního zajištění je například spolupráce mezi městem a sociálními službami, díky které si městské byty pronajímají přímo neziskové organizace, které v nich následně ubytovávají své klienty. Činí tak například Centrum Don Bosco.

Město reaguje na potřebu bydlení nejen nabídkou bytů a aktivitou například v oblasti startovacího bydlení, ale také vytvořením koncepce dostupného bydlení. Ta shrnuje pravidla a opatření v jednotlivých typech bydlení pro různé cílové skupiny, mezi nimiž jsou i rodiny s dětmi.

Prostor pro rozvoj sítě:

Kapacity některých pobytových zařízení v regionu nejsou dostačující, což je problémem v situacích, kdy selhává účinnost terénních a ambulantních služeb a zároveň chybí i kapacity pěstounské péče. Omezeně je dostupná sociální rehabilitace. V Pardubicích fungují služby azylového bydlení, ačkoliv ne pro celé rodiny s dětmi, ty je možné ubytovat na městské ubytovně.

V ORP Pardubice není dostupná dluhová poradna, která by komplexně řešila například oddlužení (v síti fungují aktéři, kteří s tématem oddlužení okrajově pracují).

Modely spolupráce aktérů sítě

Spolupráce aktérů sítě služeb pro děti a **rodiny je stejně významným předpokladem stability a pevnosti sítě, jako přítomnost aktérů samotných**. Spolupráce a vzájemné vztahy aktérů tvoří pomyslné spojky mezi jednotlivými články sítě. Aktivita aktérů na sebe navazují, a tím jsou efektivnější a cílenější.

Předpokladem funkční spolupráce aktérů v rámci sítě je **dobrá znalost rolí – nejen ostatních aktérů, ale také svých vlastních**. Většině aktérů je připisována základní role (např. role učitele ve vzdělávání dětí), ale je důležité, aby si byli vědomi také svého významu pro naplňování dalších potřeb dětí (např. učitel jako důležitý aktér v oblasti zdraví dětí, bezpečí, chování, vztahů apod.). **Dobře nastavená spolupráce umožní reagovat bezprostředně na měnící se potřeby dítěte a rodiny**.

Spolupráce aktérů v lokalitě může mít mnoho podob, více či méně formálně ukotvených (viz obrázek č. 3: Modely spolupráce aktérů v lokalitě). Žádoucí jsou přitom zejména formy zahrnující větší počet aktérů a fungující na bázi dobrovolné dohody o spolupráci, tedy sledující společný cíl. Ve prospěch dětí ale působí v podstatě jakákoliv forma spolupráce, například i konzultace konkrétního případu.

Modelové schéma spolupráce aktérů jako inspirace a k čemu má sloužit

Modelové schéma spolupráce není vyčerpávajícím výčtem všech možných forem spolupráce aktérů, jde o inspirativní schéma, které lze podle potřeby dále doplnit. Tento model má mít jednak význam osvětový v tom smyslu, do jakých forem spolupráce se mohou aktéři zapojovat, jednak poukazuje na další možné, doposud nevyužívané formy, a může tak být podkladem pro další rozvoj spolupráce v lokalitě.

Lokální síťáři na základě provedeného mapování následně zpracovali **model spolupráce aktérů sítě služeb pro děti a rodiny na území konkrétního ORP**, kde do tabulky zachytili výčet existujících místních forem spolupráce (podrobně viz tabulka č. 2).

Popis jednotlivých kategorií schématu „Modely spolupráce aktérů v lokalitě“ (obrázek č. 3)

V obrázku č. 3 najdete vymezení příkladů různých modelů spolupráce aktérů sítě služeb. Mezioborová spolupráce je pro oblast podpory dětí a jejich rodin vnímána jako klíčová platforma (tedy platforma zahrnující co nejširší spektrum aktérů sítě služeb pro děti a jejich rodiny). Nicméně nezastupitelnou úlohu mají jakékoliv jiné, funkční formy setkávání a spolupráce, které se zabývají potřebami dětí a jejich rodin.

MODELY SPOLUPRÁCE AKTÉRŮ NA ÚROVNI OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

Spolupráce aktérů sítě v ORP Pardubice

Tabulka č. 2

	<p>Mezioborová spolupráce</p> <p>Síťování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny (SKP-Centrum) Spolu a včas ohroženým dětem (Krajský úřad, MPSV, Lumos) Platforma rodinné politiky</p>	
<p>Setkávání minitýmů</p>		<p>Případové konference, další typy setkávání zaměřených na řešení situace dítěte/rodiny</p>
<p>Setkávání služeb SAS Setkávání OSPOD a SAS Setkávání MŠ a SAS Platforma ke Cochemské praxi</p>		<p>Případové konference pořádané OSPOD</p>
	<p>Formálně ukotvené a oborové platformy</p> <p>PPP – setkávání ředitelů ZŠ, výchovných poradců ZŠ, SŠ a psychologů ZŠ MMP – setkávání ředitelek MŠ Setkávání malotřídek Komunitní plánování sociálních služeb Setkávání pediatrů Komise SPOD Sociálně-zdravotní komise Komise prevence kriminality</p>	

Komentář ke spolupráci aktérů sítě v ORP Pardubice

Mezioborová spolupráce

V ORP Pardubice bylo v uplynulém roce realizováno několik mezioborových setkání. Tato setkání byla buď jednorázová, nebo se jednalo o setkání na pokračování.

V druhém případě se jednalo především o metodická setkání v rámci projektu „Síťování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny“, který realizuje SKP-Centrum. Během vstupní analýzy a 10 setkání, která proběhla v rámci projektu, byla vytipována 4 palčivá témata, která by mohla být efektivněji řešena spoluprací aktérů v síti. Řady setkání se účastnili zástupci sociálních služeb, škol, policie, OSPOD, státní správy a síťaři. Aktéři společně definovali každé z témat. Tento projekt byl ukončen v srpnu 2018, kdy proběhla závěrečná konference, a bylo podepsáno memorandum zavazující zúčastněné strany k další spolupráci.

Příkladem mezioborové spolupráce je cyklus setkání Spolu a včas ohroženým dětem, který ve spolupráci s Krajským úřadem a organizací Lumos pořádá krajská kancelář projektu „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí.“ Smyslem cyklu (zatím proběhlo pilotní setkání pro bývalý okres Pardubice) je sdílet informace a propojit aktéry sociálních služeb, zástupců škol, PPP a SVP za účelem včasné a účinné podpory rodinám a dětem v nepříznivé sociální situaci.

Další platformou je Platforma rodinné politiky, jejímž výstupem by měla být v roce 2019 koncepce rodinné politiky. V platformě zasedají odborníci na sociologii, statistiku, psychologii, pedagogiku, zástupci neziskových organizací i státní správy a samosprávy.

Tato setkání se realizují v proměnlivých sestavách, avšak ani v jedné z nich nefiguruje ohrožené dítě ani rodiče. Tito aktéři při setkáních zcela chybí.

Setkávání minitýmů

V ORP Pardubice funguje několik služeb SAS. Ty komunikují při setkávání sociálně-aktivizačních služeb v Pardubickém kraji. Tato setkání jsou pořádána jednou za dva měsíce.

Služby SAS se v případě potřeby individuálně setkávají s pracovníci OSPOD. Tato praxe funguje například u nově vznikajících služeb, které si chtějí vyjasnit své postavení v rámci sítě. Ale i déle působící služby jsou na OSPOD napojeny a individuálně s pracovníci OSPOD diskutují vhodný postup při řešení konkrétních situací.

Specifickou formou setkávání minitýmů jsou setkání mezi mateřskými školami a dvěma organizacemi poskytujícími sociálně-aktivizační služby (SAS). Setkání koordinují lokální síťařky MPSV na zakázku dvou sociálních služeb v regionu. Tato setkání byla zatím pouze jednorázová v rámci snahy o nastartování propojení mezi mateřskými školami a SAS. Spolupráce byla nabídnuta všem mateřským školám na území Pardubic, velká část z nich nabídku přijala a v průběhu léta 2018 se začaly uskutečňovat první schůzky.

Nově vznikl minitým na základě zavádění Cochemské praxe, kterou v postupných krocích začíná využívat Okresní soud v Pardubicích. Zástupci soudu, OSPOD a vybraných sociálních služeb se scházejí a nastavují pravidla využití této formy řešení opatrovnických řízení. Stěžejní je zde vzájemná spolupráce, dostupnost všech potřebných služeb a také sjednocení poskytovaných informací klientům.

Případové konference, další typy setkávání zaměřených na řešení situace dítěte/rodiny

Pardubický OSPOD využívá nástroj případových konferencí, zváni jsou rodiče, pracovníci sociálních služeb, lékaři či učitelé konkrétního dítěte. K některým konferencím jsou přizváni i členové širší rodiny. OSPOD také využívá tzv. trojstranné či vícestranné dohody, které umožňují efektivnější sdílení informací mezi aktéry pracujícími s ohroženým dítětem a jeho rodinou.

Situaci dítěte řeší ve školském prostředí tzv. výchovné komise, na některé z nich jsou také přizváni pracovníci OSPOD.

Formálně ukotvené a oborové platformy

V regionu působí množství formálně ukotvených a oborových platforem.

Část z nich pořádá pedagogicko-psychologická poradna – jde o setkání ředitelů ZŠ, setkání výchovných poradců ZŠ a SŠ, dále setkání psychologů ZŠ. Tato setkání probíhají několikrát do roka.

V rámci školského odboru MMP se realizují setkání ředitelek MŠ, která vede Ing. Iva Kamenická.

Také malotřídky v okolí Pardubic mají několikrát do roka prostor se sejít a vzájemně sdílet své zkušenosti. Setkání pořádá Mgr. Martin Lukeš ze ZŠ Mikulovice.

Sociální služby se pravidelně, jednou za měsíc, setkávají v rámci komunitního plánování.

V oboru zdravotnictví dochází také k setkáním, která organizuje místopředsedkyně Sdružení praktických lékařů pro děti a dorost MUDr. Jiřina Dvořáková s frekvencí několikrát do roka. Zváni jsou pediatři z Pardubic.

Doporučení pro rozvoj sítě v ORP Pardubice

Meziresortní spolupráce

Ukazuje se, že aktéři sítě služeb pro ohrožené děti vnímají důležitost navázání meziresortní spolupráce. Zejména zástupci školského resortu vnímají nedostatek přehledu o sociálním sektoru, což způsobuje sníženou efektivitu jejich práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami. Využili by nejen přehled o sociálních službách a jejich kompetencích, ale také rady ohledně práce s cílovou skupinou (jak s dětmi, tak s jejich rodiči). Podobně jsou i pediatři nakloněni setkávání se zástupci sociálního sektoru, aby si vyjasnili vhodné postupy při práci s ohroženými dětmi a také nastavili formy vzájemné spolupráce.

Vzhledem k velikosti místní sítě se zdá vhodné využít již existující platformy pro setkávání (komunitní plánování, setkávání pediatrů, setkávání ředitelů základních škol, výchovných poradců, školních psychologů atp.) a na ně postupně zvát zástupce jiných resortů. Pro tato setkání se jeví jako nezbytné stanovit koordinátora, který zajistí sběr podnětů ze strany účastníků setkání, z ostatních resortů vybere vhodné hosty pro zodpovězení nejčastějších dotazů, to vše tak, aby tuto formu přímé komunikace vnímali aktéři jako efektivní. Nastavení pozitivního vzoru meziresortních setkání bude mít zásadní vliv na další rozvoj spolupráce mezi sociálním, školským a zdravotnickým resortem v Pardubicích.

Zvýšení dostupnosti služeb

Pro potřeby klientů v pardubickém regionu se jeví jako nedostačující současné kapacity některých služeb. Patří mezi ně například dětská psychologové či dětský psychiatr, dětský terapeut, etoped či místně dostupné krizové centrum.

Ukazuje se, že pro rozvoj těchto služeb je třeba společná diskuze aktérů v síti a zhodnocení potřebnosti kapacit těchto služeb tak, aby pokryly místní poptávku nejen kapacitně, ale také odpovídaly přesně potřebám místních obyvatel a celé sítě služeb. V řadě případů není mezi členy sítě služeb z různých resortů jasné, jakou funkci daná služba má a jakou funkci je dlouhodobě schopna plnit. Pro úspěšný rozvoj sítě je tedy třeba také vyjasnit kompetence jednotlivých služeb a osvětlit průběh práce s klientem v těchto službách ostatním aktérům v síti.

V případě SVP z mapování potřeb vyplynulo, že jeho kapacity nejsou dostačující. Současně někteří školští aktéři využívají SVP k „odlehčení“ vlastních zaměstnanců a dlouhodobě nevnímají efekt pobytu v zařízení na chování dítěte. Jedná se tedy nejen o kapacitu služby, ale i o vyjasnění kompetencí a cílů práce s dítětem v rámci služeb SVP. Pro zvýšení dostupnosti této služby v síti je vhodné diskutovat obě roviny této problematiky tak, aby se dosáhlo zefektivnění funkce SVP.

Pardubice podobně jako velká část republiky trpí nedostatkem dětských psychologů a psychiatrů. Dětská psychologové jsou dostupní například v pedagogicko-psychologické poradně, avšak čekací doby jsou zde dlouhé několik týdnů. Pro celé Pardubice a okolí je k dispozici jedna dětská psychiatrická, která je velmi vytížená, a čekací doby jsou u ní i více než měsíční. Pro ohrožené děti s akutními problémy je tento stav nedostatečný a síť služeb by měla společně iniciovat tlak na zvýšení dostupnosti psychologické péče o děti ze strany města, kraje i státu.

Dostupnost krizového centra je naopak problémem především z pohledu geografického. Nejbližší KC je v Chrudimi či Hradci Králové. Ačkoliv určitá část klientů je ochotna do těchto služeb dojíždět, především pro rodiny ohrožené sociálním vyloučením a ve špatné ekonomické situaci může být zhoršená dostupnost překážkou ve využití služby. Pro diskuze o rozvoji krizového centra přímo na území Pardubic je vhodné zmapovat potřebnost takové služby nejen mezi klienty OSPOD, ale také mezi klienty místních sociálních služeb (kteří nejsou pod dohledem OSPOD).

Specifickým tématem je pak školní psycholog či sociální pedagog. Ačkoliv Magistrát města Pardubice již několik let financuje poloviční úvazek pro školního psychologa na každé místní základní škole, jeví se do budoucna jako vhodné další rozšíření školních poradenských pracovišť. Vedení škol vnímá nárůst dětí s problémy se vzděláváním, ale i chováním a zapojení dalších odborných pracovníků do chodu školy by dle jejich potřeb zefektivnilo práci s ohroženými dětmi. Konkrétní kroky v tomto směru je vhodné diskutovat ve větším počtu a vyjasnit si kapacitní potřebnost těchto pracovníků v rámci celého města.

Hledání inovativních forem práce se specifickými skupinami klientů

Mapování potřeb aktérů v síti služeb pro ohrožené děti v Pardubicích ukázalo silnou potřebu aktérů ze školského a zdravotnického sektoru v podpoře při práci s některými skupinami ohrožených dětí a jejich rodin. Aktéři zdůrazňovali potřebu motivace rodin ke spolupráci a řešení situace, potřebu většího tlaku na plnění rodičovských povinností u ohrožených dětí. Tyto potřeby jsou v úzké souvislosti s malou meziresortní provázaností, neznalostí kompetencí dalších aktérů a neefektivností opatření, která jsou při práci s ohroženými dětmi využívána.

Pro zlepšení efektivity práce s ohroženými dětmi je vhodné rozvinout meziresortní spolupráci, společně v rámci sítě definovat problematické situace při práci s dětmi a rodiči a najít k nim vhodné postupy s důrazem na vymezení kompetencí jednotlivých aktérů a podporu spolupráce při případové práci s dětmi.

Doporučení vycházejí ze zjištěného aktuálního stavu sítě (k datu vzniku dokumentu).

Závěrem

Rády bychom poděkovaly všem aktérům, se kterými jsme se setkávaly během mapování a zároveň těm, kteří s námi spolupracovali při realizaci konkrétních setkání. Jsme vděčné za to, že jsme mohly realizovat strategické kroky, a to především v rámci již ustálených setkávání a pracovních skupin. Děkujeme za ochotu a vstřícnost při spolupráci Bc. Daně Hnízdové, vedoucí OSPOD, dále děkujeme za ochotu ke spolupráci všem ředitelům škol, školek, pracovníkům sociálních služeb a zástupcům zdravotnických služeb.

Věříme, že jsme podpořily proces propojování aktérů v síti služeb o ohrožené děti a že se spolupráce mezi aktéry bude nadále rozvíjet a upevňovat.

Mgr. Anita Stanislavová a Bc. Helena Bláhová
lokální síťačky pro ORP Pardubice

Použité zdroje

Uveďte použité zdroje dle pokynů v manuálu.

- (1) Charakteristika správního obvodu Pardubice, 2018
https://www.czso.cz/csu/x/charakteristika_spravniho_obvodu_pardubice
- (2) Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice
https://www.esfcr.cz/mapa/int_pa9_3.html...

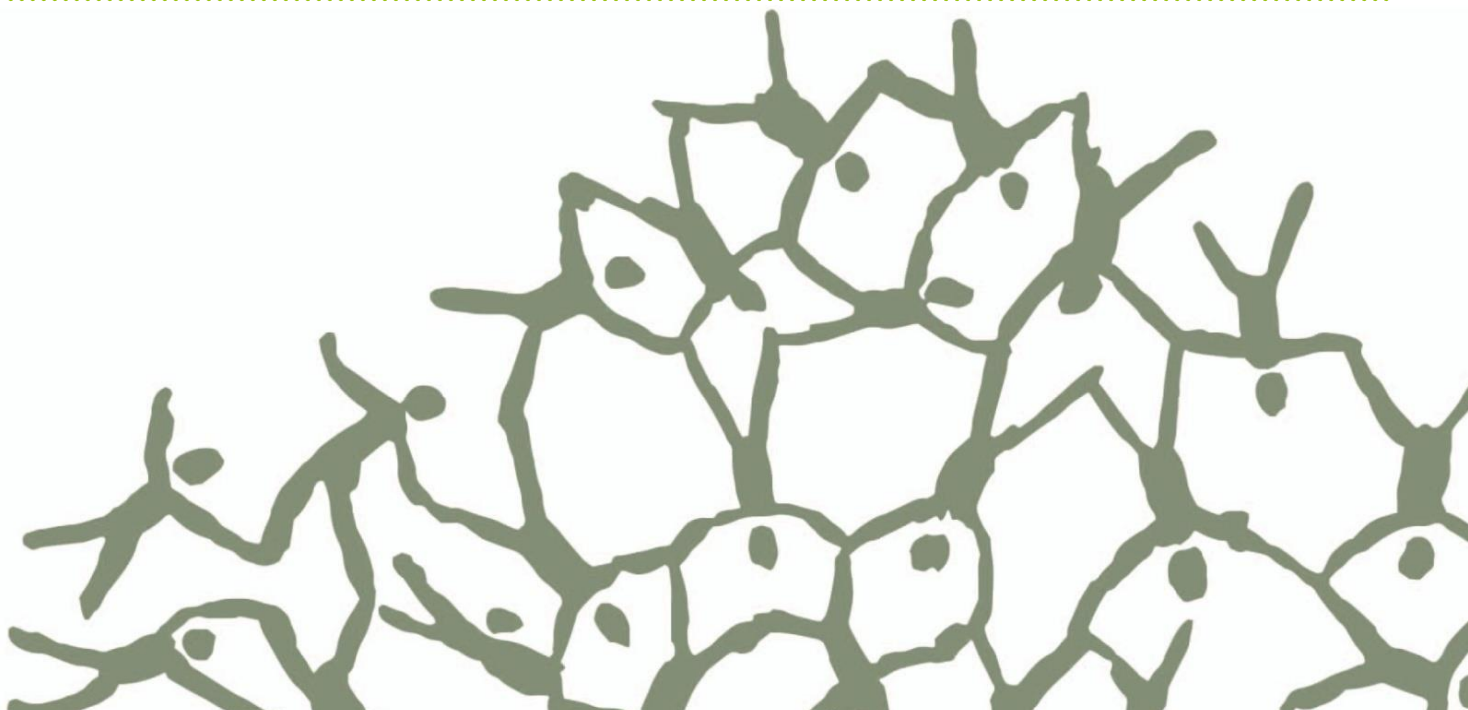
Potřebujete více informací?

K síťování ve vaší obci či kraji?

Obrat'te se na lokální síťářku **Bc. Helenu Bláhovou**, e-mail: helena.blahova@mpsv.cz, případně **Mgr. Anitu Stanislavovou**, e-mail: anita.stanislavova@mpsv.cz, krajskou koordinátorku síťování **Bc. Janu Křivánkovou** (dotazy spojené se síťováním v zapojených obcích), e-mail: jana.krivankova@mpsv.cz, tel.: 778 427 880 či krajského síťáře, **Mgr. Matěje Karase**, e-mail: matej.karas@mpsv.cz, tel.: 773 790 707.

K aktivitě síťování?

Obrat'te se na odborného garanta **Mgr. Štěpána Bolfa**, e-mail: stepan.bolf@mpsv.cz, tel.: 221 923 647, 775 853 476 nebo na vedoucí oddělení transformace služeb pro rodiny a děti, odbor ochrany práv dětí **Mgr. Kristýnu Jůzovou Kotalovou**, e-mail: kristyna.kotalova@mpsv.cz, tel.: 221 922 255, 724 178 744.

Příloha – popis rolí aktérů sítě

Popis rolí jednotlivých aktérů

Činnost všech aktérů je dána (rezortním) zákonným vymezením, které zpravidla určuje jejich roli v systému ochrany dětí a rodin. K tomu je obvykle dána i nějaká z forem vzájemné spolupráce aktérů (např. oznamovací povinnost, možnost zprostředkování odborných služeb, apod.). Pokud jde o přesah základních rolí jednotlivých aktérů, zejména směrem ke vzájemné spolupráci, existuje jen velmi málo objektivně daných překážek, které by takovým přesahům či mezioborové spolupráci bránily.

Při tvorbě a rozvoji sítě je tedy role jednotlivých aktérů vždy třeba posuzovat v nejširším možném náhledu, včetně toho, že jsou aktérům jejich role zvědomovány. Tím lze dosáhnout maximálního využití jejich kapacit.

Jak jsou vymezeny role aktérů

Níže uvedený popis rolí jednotlivých aktérů je odvozen z potřeb dětí. Relevance aktérů v rámci sítě služeb je podmíněna tím, že danou roli aktivně naplňují (tj. dva aktéři stejného typu, např. školy, mají svou základní činnost dánu a budou jistě označeni za aktéry v oblasti potřeb učení, ale je možné, že pouze jedna ze škol bude též relevantním aktérem i pro oblast tělesného a duševního zdraví např. proto, že je zapojena do preventivních programů, aktivně spolupracuje s lékaři apod.).

Jedná se o výčet příkladů, často se vyskytujících rolí jednotlivých aktérů, tedy o inspirativní, nikoliv úplný výčet rolí. Pro optimální podobu sítě služeb je nutné zvažovat všechny možné role aktérů v maximální možné šíři.

Vztahy

1. Aktéři přímé podpory dítěte

- psycholog, psychiatr = dostupnost služby pro celou rodinu, vč. dostupnosti přímo pro samotné dítě, zaměření na vztahovou problematiku, rodičovské spory
- svépomocná skupina = skupiny pro děti (zajištění bezpečného prostředí, případně facilitace setkání), kde se mohou scházet děti ohrožené mimo jiné vztahy v rámci rodiny
- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM), terénní pracovník = významná je kapacita a přístupnost služby, zaměření služby na vztahovou problematiku (vztahy dětí s rodiči, s vrstevníky), terénní pracovník NZDM působící přímo v místech, kde se schází dětské skupiny/skupiny
- metodik primární prevence, školní metodik prevence = kapacita, dostupnost, rozsah služeb, zaměření na vztahy, vnímání této role dětmi
- programy pro třídní kolektivy = realizace programů pro kolektivy, jejich využití v případě individuální potřeby dítěte
- inkluzivní programy = aktivní využívání podpůrných opáření, kapacita pedagoga reagovat na individuální potřeby dítěte
- školní psycholog = dostupnost (dostatečná kapacita), zaměření (mimo jiné) na problematiku vztahů, individuální konzultace, práce s kolektivy/skupinami
- výchovný poradce = viz školní psycholog
- učitel, vychovatel = aktivní práce se vztahy v rámci třídy, kolektivu, individuální konzultace, aktivní spolupráce s OSPOD a službami, prevence

- služby náhradní rodinné péče (NRP) = doprovodné organizace, OSPOD, služby pro adoptivní rodiče, zaměřeni na vztahy a kontakty mezi dětmi a biologickými rodiči
- sociální pracovník pobytového zařízení = sociální pracovník školského, zdravotnického zařízení nebo pobytové sociální služby, zaměřeni na udržení a podporu kontaktu dítěte s rodiči, aktivní spolupráce s OSPOD
- sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi (SAS) = specifické zaměřeni na vztahovou problematiku, dostupnost služby též pro děti
- krizové centrum = zaměřeni na problematiku vztahů a bezpečí
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

2. Aktéři přímé podpory rodiny

- rodinné centrum = relevantní role, pokud služby zahrnují specifický program na problematiku mezilidských vztahů, rodičovských sporů, vztahů rodičů k dětem, vztahů mezi dětmi
- rodinná poradna = specializace na téma mezilidských vztahů
- rodinné konference = koordinovaná setkání širší rodiny a blízkých osob k podpoře rodiny a hledání zdrojů opory
- mediace = dostupné, dostatečně kvalitní služby jako řešení vztahových sporů
- sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi (SAS) = pokud zahrnuje specifické zaměřeni na vztahy v rámci rodiny, kombinace programů pro rodiče, děti, celou rodinu
- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM) = specificky zaměřený program na problematiku vztahů, konzultace, přednášky, semináře, zapojení do případové práce
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

3. Aktéři širší podpory

- volnočasové aktivity (sport, skaut, umělecké kroužky, apod.) = podpora rozvoje vztahů mezi dětmi, spolupráce, vzájemného respektu
- intervenční centrum (IC) = služba zahrnující podporu řešení problematiky domácího násilí, práce s oběťmi i pachatelé domácího násilí
- poradna pro oběti trestných činů = poradenství a právní pomoc, orientace v právech obětí, návrhy na jejich odškodnění

4. Podpora v rámci komunity

- komunitní centrum = místo pro setkávání, organizovaná nebo neorganizovaná činnost, dostupná kontaktní osoba (poradenství, zprostředkování informací nebo služeb)
- komunitní akce = různé typy komunitních akcí zaměřených na vztahy, např. dny sousedství apod.
- zázemí pro setkávání = vytváření prostor pro neformální setkávání – obecní prostory, komunitní centra, využití prostor škol, knihoven apod.
- sousedské spolky = společné akce, setkávání, poskytování vzájemné podpory mezi sousedy
- svépomocné skupiny = skupiny zaměřené na vzájemnou podporu, mimo jiné v oblasti vztahů (např. rodiče procházející rozvodem nebo rozchodem apod.)

Bezpečí

1. Aktéři přímé podpory dítěte

- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM), terénní pracovník = bezpečné trávení volného času, přednášky o rizicích, prevenci, konzultace, hodnoty a normy, sebepoznání dítěte, terénní pracovník NZDM působící přímo v místech, kde se schází dětské skupiny/skupiny

- kontaktní centrum (K-centrum), terénní program pro uživatele návykových látek = prevence a řešení závislosti, konzultace pro děti i rodiče, preventivní programy na školách a v místech, kde tráví děti a mladí lidé volný čas
- volnočasové aktivity = všeobecně různé více či méně organizované programy (sport, zájmové kroužky apod.), kde děti mohou trávit bezpečným způsobem volný čas, seznamují se s riziky, nalézají nebo překonávají své hranice, učí se odpovědnosti apod.), jde o dostupnost volnočasových aktivit a jejich prahovost (tj. nejen to, jestli tam aktivita je, ale také zda do ní chodí děti z cílové skupiny – tj. ohrožené)
- krizové centrum = zaměření na problematiku vztahů a bezpečí
- linka bezpečí = podmínkou efektivního využívání je povědomí dětí o existenci linky (osvěta)
- škola, školské poradenské pracoviště = programy prevence realizované ve škole, programy proti šikaně, vzdělávání o rizicích na internetu, mezi lidmi, v dopravě apod., přítomnost pracovníka, se kterým děti mohou řešit pocit ohrožení, CAN apod.
- peer program = existence a dostupnost programů, další programy doprovázení (patroni apod.)
- komunitní centrum = dostupný prostor, kam mohou děti samy přicházet, v případě potřeby je jim zajištěno poradenství nebo zprostředkována odborná pomoc, nebo se mohou zapojit do programu, hlavní podmínkou je prahovost/dostupnost centra
- středisko výchovné péče (SVP) = pokud je součástí ambulantní či velmi snadno dostupná forma péče, kam by dítě mohlo přijít i samo, kdyby se necítilo bezpečně z důvodu chování osob ve svém okolí nebo by si nevědělo rady se svým vlastním chováním
- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) = důležitá je dostupnost zařízení a dostupnost navazujících odborných služeb, včetně samotných dětí
- lékař = povědomí o ohlašovací povinnosti, rozpoznání ohrožení dítěte (sociální rozměr), ochota zapojit se do případové práce, účast v komisích, preventivních skupinách apod.
- učitel = povědomí o ohrožení dítěte, zkušenosti se zapojováním se do řešení situace dětí ohrožených v oblasti bezpečí, tj. kompetence rozpoznat a ohlásit takový případ, v případě zjištěného ohrožení dítěte se zapojit do případové práce apod.
- Policie ČR, městská policie, asistent prevence kriminality = pokud je dostupný specialista na problematiku dětí a mládeže nebo CAN, zda se policie nějak aktivně zapojuje do případové práce, spolupracuje s OSPOD, dělá preventivní programy apod.
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

2. Aktéři přímé podpory rodiny

- sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi (SAS) = služba zahrnuje podporu rodičů, případně přímo dětí, specifické zaměření na oblast bezpečí
- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM), terénní pracovník = služba má programy zaměřené na rodiče a jejich kompetence v oblasti bezpečí dětí, nebo programy pro celou rodinu, terénní pracovník NZDM působící přímo v místech, kde se schází dětské skupiny/skupiny
- asistent prevence kriminality (APK) = dostupná pochůzková služba, když je zjištěno, přímo řeší děti v ohrožení, upozorní rodiče, nebo se na ně mohou rodiče obracet apod.
- krizová linka pro rodiče = existuje povědomí o lince pro rodiče, kteří se potýkají s problémy v oblasti bezpečí dětí – nedokážou děti hlídat, žijí v prostředí, které není bezpečné, mají podezření, že dítěti někdo ublížil nebo by mohl, či se sami obávají, že by mohli dítě ohrozit
- osvěta = dostupnost specifických osvětových a informačních programů organizovaných městem, policií, lékaři, poskytovateli služeb apod.
- programy primární prevence = programy určené také pro rodiče nebo celé rodiny
- rodinné centrum = mateřská nebo rodičovská centra, která mají v programu téma bezpečí – přednášky či poradenství, centra jsou dostupná, nízkoprahová
- rodinná poradna = zajištění konzultací z oblasti bezpečí dětí, týrané, zneužívané a zanedbávané děti (CAN)
- rodinné konference = koordinovaná setkání širší rodiny a blízkých osob k podpoře rodiny a hledání zdrojů opory
- intervenční centrum = programy pro rodiče ohrožené násilím, programy pro děti nebo rodiče s dětmi

- rodičovská skupina = svépomocné skupiny (např. v rámci rodinného či komunitního centra), pro rodiče, jejichž dítě bylo vystaveno nebezpečí, stalo se obětí, ohrožuje jiné děti, nebo jsou ohroženi sami a rodiče a má to vliv na děti, případně mají sami obavy, že by oni sami mohli děti ohrozit
- kontaktní centrum (K-centrum), terénní program pro uživatele návykových látek = programy pro rodiče, jejichž děti jsou ohroženy závislostí, programy pro závislé rodiče
- krizová respitní péče = zajištění krizové péče o dítě, které bylo ohroženo (např. v situaci domácího násilí, CAN)
- program podpory sousedství = sousedské nebo domovní iniciativy, např. na zajištění bezpečí v okolí domu, na ulici, vzájemný dohled nad dětmi apod.
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

3. Aktéři širší podpory

- Policie ČR, městská policie, asistent prevence kriminality (APK) = dostatečný počet policistů/asistentů k zajištění pochůzkové činnosti tam, kde může dojít k ohrožení dětí, kolem škol, na sídlištích, v sociálně vyloučených lokalitách (SVL), povědomí policistů/asistentů o rizicích ohrožujících bezpečí dětí
- sociální pracovník na obci = terénní práce s rodinami, poradenství, prevence
- poradna pro oběti trestných činů = poradenství a právní pomoc, orientace v právech obětí, návrhy na jejich odškodnění
- starosta, samospráva = podpora programů pro posilování bezpečí, např. osvětové a informační akce, poradenství občanům, bezpečnostní komise a plán apod.
- soud = specializace na děti – oběti a pachatele, otevřenost, zohlednění specifických potřeb dětí, časová dostupnost (rychlost)
- specialista na prevenci na úrovni obce nebo kraje = vývoj, podpora a sledování efektivity místních programů prevence
- integrovaný záchranný systém = prevence a osvěta

4. Podpora v rámci komunity

- dny sousedství = akce ve společných prostorách, seznamování se navzájem, hledání řešení rizik v lokalitě apod.
- preventivní akce v obci = doprava, zdraví, kriminalita
- osvěta = přednášky, semináře pro rodiče nebo pracovníky s dětmi (putovní akce, celostátní akce)
- bezpečná hřiště, prostor pro volnočasové aktivity = místa, kde mohou děti/rodiny trávit volný čas

Zdraví

1. Aktéři přímé podpory dítěte

- pediatr, pediatriká sestra = ideálně zahrnuta práce s rodinou, plnění oznamovací povinnosti, účast na případových konferencích nebo v jiných týmech, operativní spolupráce s OSPOD, návštěvy u dětí doma (domácí sestry)
- pečovatelská služba = pokud jsou cílovou skupinou i rodiny s dětmi
- raná péče = zapojení do případové práce, individuální plán ochrany dítěte (IPOD), sociální rozměr práce
- školní programy podpory zdraví = obědy do škol, ovoce, mléko, preventivní prohlídky
- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM), terénní pracovník = konzultace či přednášky v oblasti zdraví (hygiena, prevence, závislosti, sexuální zdraví, výživa apod.), terénní pracovník NZDM působící přímo v místech, kde se schází dětské skupiny/skupiny
- kontaktní centrum (K-centrum), terénní program pro uživatele návykových látek = programy zaměřené na děti anebo rodiče, preventivní programy na školách a v místech, kde tráví děti a mladí lidé volný čas
- dětský psychiatr, psycholog = podmínkou je dostatečná kapacita, zapojení do případové práce
- školní psycholog = podmínkou je dostatečná kapacita, přesah do práce s rodinou
- dětský terapeut = kapacita odpovídající potřebám dětí/rodin v lokalitě

- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

2. Aktéři přímé podpory rodiny

- sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi (SAS) = zahrnutí tématu zdraví do služby, přednášky, konzultace, osvěta
- raná péče = zaměření služby na práci s celou rodinou a na případovou práci
- kontaktní centrum (K-centrum), terénní program pro uživatele návykových látek = program zaměřený na práci s celou rodinou, zapojení do případové práce
- domácí sestra = návštěvy rodin preventivně a v případě potřeby, u rizikových rodin – vzhledem k tomu, že aktuálně není ukotveno, tak je relevantní jakákoliv forma návštěv
- psychiatr, psycholog = podpora rodičů z hlediska toho, aby dobře zvládali péči o děti
- respitní služba = služby zaměřené na rodiny se zátěží, ideálně širší cílová skupina (nejen děti s postižením)
- rodinná terapie = terapeutické služby zaměřené na práci s celou rodinou
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

3. Aktéři širší podpory

- nemocnice – dětské oddělení = dostatečná kapacita, možnost přítomnosti rodičů, sociální pracovník, přesah do případové práce a prevence
- pohotovost = dostupnost, plnění oznamovací povinnosti, případně zapojení do prevence
- specialisté = dostupnost, případně zahrnutí rodiny do péče, spolupráce
- poradna pro závislosti (AT poradna) = léčba závislostí rodičů
- ozdravná léčebna = ozdravné pobyty pro děti nebo děti a rodiče

4. Podpora v rámci komunity

- preventivní akce na podporu zdraví = sportovní nebo zdravotně preventivní akce, Zdravé město apod.
- osvěta = přednášky, letáky na téma zdraví, péče o zdraví
- dotace obce/kraje na akce na podporu zdraví nebo zlepšování životního prostředí = distribuce vitamínů, pomůcek, zdravotní péče apod.
- podpora sportu = zázemí, dostupné kroužky, kluby

Učení se

1. Aktéři přímé podpory dítěte

- škola = vzdělávání s ohledem na individuální potřeby dítěte, využívání podpůrných opatření, spolupráce s rodinou, zprostředkování navazujících služeb pro rodiny s dětmi
- sociální pedagog, školský sociální pracovník = spolupráce s dítětem a rodinou, zprostředkování služeb dítěti/rodině, spolupráce s navazujícími službami
- výchovný poradce = zaměření práce s dítětem v kontextu jeho rodiny, propojení na externí služby
- pracovník primární prevence = prvotní identifikace potřeby podpory nebo ohrožení dítěte, návaznost na podpůrné služby, přímá podpora dítěte
- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM), terénní pracovník = edukační programy pro děti (programy, přednášky), zprostředkování podpory školní přípravy, motivační programy, konzultace, včetně působení mimo školu (v terénu)
- volnočasové aktivity = kroužky zaměřené na rozvoj znalostí a dovedností, motivaci dětí, sebepoznání
- pedagogicko-psychologická poradna (PPP) = přímá podpora dětí v kontextu podpory rodiny
- střediska výchovné péče (SVP) = programy zaměřené na prevenci, podporu dítěte v kontextu jeho rodiny
- lékař = sledování povědomí dítěte o vlastním zdraví, edukace dětí, identifikace rizik

- podpora školní přípravy (doučování) = podpora dítěte v rozvoji školních dovedností, posilování kompetencí a motivace ke vzdělávání, optimálně ve spolupráci s rodinou
- asistent pedagoga = zohlednění specifických potřeb dítěte, zapojení rodiny
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

2. Aktéři přímé podpory rodiny

- pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče (PPP, SVP) = poskytované služby zahrnují rodinu dítěte, jsou provázány na další podpůrné služby
- sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi (SAS) = včetně zprostředkování služby rozvoje školských dovedností, podpora a motivace celé rodiny ke vzdělávání
- rodinné centrum (výchova, učení) = programy zaměřené na podporu a rozvoj vzdělávání
- sociální pedagog, školský sociální pracovník = role prostředníka mezi školou a rodinou, práce s celou rodinou, zprostředkování navazujících služeb
- školní psycholog = podpora dítěte v rámci podpory jeho rodiny, zprostředkování navazujících služeb
- výchovný poradce = viz školní psycholog
- etoped, psycholog = dostupnost služeb, ambulantní služby, práce s celou rodinou
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

3. Aktéři širší podpory

- školské poradenské pracoviště (ŠPP) = služby zaměřené na práci s celou rodinou (poradenství, konzultace, motivační programy, podpůrná opatření, navazující služby)
- dům dětí a mládeže (DDM) = volnočasové aktivity, zaměření na rozvoj vzdělávacích kompetencí dítěte, motivaci
- škola = aktér místní sítě služeb, zapojení do mezioborových platforem
- středisko výchovné péče (SVP) = aktér místní sítě služeb, zapojení do mezioborových platforem

4. Podpora v rámci komunity

- zázemí pro vzdělávání (knihovny, prostory pro kroužky, poznávací stezky) = prostory volně dostupné pro vzdělávání dětí, zájmovou činnost
- ocenění vzdělávání (učitelé, žáci, vědci) = motivační programy
- kulturní akce = akce na podporu vzdělávání, vědomostní akce
- zahraniční spolupráce = partnerství měst, studijní pobyty, výměny
- dotace obce na pomůcky, dojíždění do školy

Chování

1. Aktéři přímé podpory dítěte

- peer program = kapacita programů, jejich zaměření na poskytování pozitivních vzorů chování
- škola = ve vztahu k jednotlivci, vypracovaný systém podpory jednotlivce, návaznost na další podpůrné služby, možnost dítěte se obrátit na školu s žádostí o pomoc
- asistent pedagoga = přímá podpora dítěte nad rámec vzdělávání, tj. výchova, normy apod.
- odborná poradenská pomoc = kapacita a dostupnost služeb psychologa, etopeda, psychiatra, provázanost se školou a s rodinou
- resocializační program = kapacita, dostupnost, kvalita
- středisko výchovné péče (SVP) = ambulantní a terénní služba, přímá dostupnost pro děti
- pobytová služba = řešení akutních problémů s chováním, možnost krátkodobých krizových pobytů
- probační a mediační služba (PMS) = programy pro děti, dostupnost, kvalita, možnost vstupu na žádost dítěte

- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

2. Aktéři přímé podpory rodiny

- škola = specifické programy zaměřené na chování dětí, podpůrné programy, nácvik dovedností v oblasti chování se zapojením rodičů
- sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi (SAS) = specifický program zaměřený na posilování rodičovských dovedností v oblasti výchovy a stanovování hranic
- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM) = zprostředkování podpůrných skupin pro rodiče k posílení výchovných kompetencí
- středisko výchovné péče (SVP) = ambulantní nebo terénní forma, práce s celou rodinou
- asistované kontakty a předávání = služby podpory dítěte v náročných situacích, podpora zvládnání emocí a chování dítěte i rodičů
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

3. Aktéři širší podpory

- škola = role učitele, výchovný poradce, dalších členů sboru mimo rámec vzdělávací složky, tj. výchova a socializace, normy, vytváření pozitivních vztahů + zařazení tématu etiky a morálky do výuky, praktický nácvik
- volnočasové aktivity zaměřené na posilování zdravých vztahů (skaut, Sokol, sport) = dostupnost, zejm. pro děti z ohrožených rodin (např. sociálně vyloučené lokality)
- církve = programy pro rodiny a děti – volnočasové aktivity, konzultace k otázkám výchovy a chování
- probační a mediační služba (PMS), resocializační program = programy zaměřené na posílení pozitivních forem chování
- krizový pobyt = krátkodobé umístění dítěte v pobytové službě v situaci závažných obtíží v oblasti chování, podmínkou je minimální délka pobytu a bezprostřední zajištění odborné podpory

4. Podpora v rámci komunity

- sousedské a komunitní akce = akce ke vzájemnému poznávání, navazování vztahu důvěry, interkulturní akce apod.
- BESIP = preventivní akce, nácvik pravidel, ohleduplnosti

Materiální zajištění

1. Aktéři přímé podpory dítěte

- rodinné centrum = programy pro děti, které jsou vystaveny riziku nedostatečné péče
- krizové centrum = řešení akutního ohrožení dítěte, včetně zanedbání péče, přístupné i pro samotné děti
- materiální a potravinová pomoc = cílená a koordinovaná distribuce, spolupráce s OSPOD
- dům na půl cesty = zajištění základní péče mladistvým, dostatečnost kapacity, včetně otázky věkové hranice
- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) = relevantní kapacita, přístupnost přímo pro děti, podstatné je zapojení do případové práce
- pobytová služba = dětský domov, kojenecký ústav apod., kde je možné zajistit krizový pobyt na žádost dítěte, resp. na bázi dobrovolnosti
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

2. Aktéři přímé podpory rodiny

- občanská poradna = poradenství rodičům zaměřené na práci, příjmy, dávky, sousedské vztahy, spolupráci se školou apod.
- dluhová poradna = komplexní řešení finanční situace rodiny
- sociální pracovník obce = terénní práce v rodinách, poradenství zaměřené na základní péči, doprovázení
- sociálně-aktivizační služba pro rodiny (SAS) = specializace služby na podporu rodičů v zajištění základní péče o děti
- sociální rehabilitace = relevance služby, pokud je zaměřena na posílení základních rodičovských dovedností, práce s rodiči a dětmi v přirozeném prostředí
- materiální a potravinová pomoc = koordinovaná pomoc rodinám, spolupráce s OSPOD a soc. službami (zacílení pomoci)
- právní pomoc = dostupná právní pomoc rodinám
- azylové bydlení = azylové bydlení, ideálně pro celé rodiny s dětmi
- sociální bydlení = jakákoliv forma bydlení dostupného pro ohrožené rodiny s dětmi (nemusí jít jen o oficiální sociální byty)
- nadace a nadační fondy = podpora rodin v nouzi (nájemné, školní pomůcky, bezúročné půjčky apod.)
- orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) = relevantní role v případě, že se jedná o dítě ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD

3. Aktéři širší podpory

- úřad práce = programy podpory pro rodiče, aktivní podpora zaměstnávání, rekvalifikace, kariérové poradenství
- bytová koncepce města = zohlednění potřeb ohrožených rodin s dětmi v bytové politice města
- komunitní akce = sbírky, dobročinné trhy apod.
- zázemí pro setkávání = místa, kde se mohou rodiny s dětmi scházet, je dostupné základní vybavení, případně občerstvení, knihy, hračky apod.

4. Podpora v rámci komunity

- program obědy do škol = podpora škol z úrovně kraje nebo obce k zapojení do programů, případně realizace lokálních specifických programů
- pracovní příležitosti obce = veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, dotovaná místa, obecní místa, podporované zaměstnávání apod.